

Interreg
Polska-Słowacja

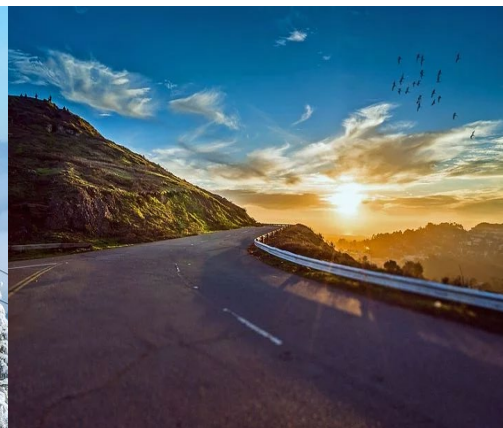

Program współpracy transgranicznej Interreg Polska-Słowacja 2021-2027

Projekt – wersja 3.5

Warszawa, lipiec 2021 r.

Indeks skrótów

Skrót	Rozwinięcie
B+R	Badania i rozwój
CPE	Centrum Projektów Europejskich
COVID-19	od ang. Coronavirus Disease 2019
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EUWT	Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej
FMP	Fundusz Małych Projektów
GR	Grupa robocza
IK	Instytucja Krajowa
IT	Technologia informatyczna (od ang. information technology)
IZ	Instytucja Zarządzająca
KE	Komisja Europejska
KM	Komitet Monitorujący
KTZ	Kraje i terytoria zamorskie
OW	Obszar wsparcia / Pogranicze
OZE	Odnawialne źródła energii
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PW	Partner Wiodący
Konwencja Ramsarska	potoczna nazwa układu międzynarodowego o ochronie obszarów wodno-błotnych (od ang. Ramsar Convention on Wetlands)
RPK	Regionalne Punkty Kontaktowe
SUE RMB	Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego

TEN-T	Transeuropejska sieć transportowa (od ang. Trans-European Transport Networks)
UE	Unia Europejska
UNESCO	Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury (od ang. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
WS	Wspólny Sekretariat

Spis treści

1. Wspólna strategia Programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki.....	7
1.1. Obszar Programu (nie jest wymagane dla programów Interreg C).....	7
1.2. Wspólna strategia programu: Podsumowanie głównych wspólnych wyzwań z uwzględnieniem różnic i nierówności gospodarczych, społecznych i terytorialnych, a także wspólnych potrzeb inwestycyjnych i komplementarności oraz synergii z innymi programami i instrumentami finansowania, wniosków z dotychczasowych doświadczeń oraz strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego, w przypadku gdy obszar objęty programem w całości lub w części jest objęty co najmniej jedną strategią....	8
1.3. Uzasadnienie wybranych celów polityki oraz celów specyficznych Interreg, odpowiadających im priorytetów, celów szczegółowych oraz form wsparcia z uwzględnieniem, w stosownych przypadkach, kwestii brakujących połączeń w infrastrukturze transgranicznej	33
2. Priorytety.....	46
2.1. Priorytet 1. Przyjazne naturze i bezpieczne Pogranicze	46
2.1.1. Cel szczegółowy: wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	46
2.1.2. Cel szczegółowy: wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	54
2.2. Priorytet 2. Lepiej połączone Pogranicze.....	60
2.2.1. Cel szczegółowy: rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	60
2.3. Priorytet 3. Twórcze i atrakcyjne turystycznie Pogranicze.....	65
2.3.1. Cel szczegółowy: wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.....	65
2.4. Priorytet 4. Współpraca instytucji i mieszkańców Pogranicza	72

2.4.1. Cel szczegółowy: zwiększenie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych, w szczególności tych, którym powierzono zarządzanie konkretnym terytorium, i zainteresowanych stron	72
2.4.2. Cel szczegółowy: budowanie wzajemnego zaufania, w szczególności poprzez wspieranie działań ułatwiających kontakty międzyludzkie.....	77
3. Plan finansowy	83
3.1. Środki finansowe w podziale na poszczególne lata	83
3.2. Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe	84
4. Działania podjęte w celu zaangażowania odpowiednich partnerów programu w przygotowanie programu Interreg oraz rola tych partnerów programu we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji	85
5. Podejście do informowania o programie Interreg i jego widoczności (cele, grupy docelowe, kanały komunikacyjne, w tym wykorzystanie mediów społecznościowych, w stosownych przypadkach, planowany budżet i stosowne wskaźniki monitorowania i ewaluacji)	89
6. Wskazanie wsparcia dla projektów o małej skali, w tym małych projektów w ramach funduszy małych projektów	93
7. Przepisy wykonawcze	94
7.1. Instytucje Programu.....	94
7.2. Procedura utworzenia Wspólnego Sekretariatu	95
7.3. Podział odpowiedzialności pomiędzy uczestniczącymi państwami członkowskimi oraz, w stosownych przypadkach, państwami trzecimi lub krajami partnerskimi oraz KTZ w przypadku korekt finansowych dokonywanych przez instytucję zarządzającą lub Komisję	96
8. Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami.....	98

Nr CCI	[15 znaków]
Tytuł	[255]
Wersja	
Pierwszy rok	[4]
Ostatni rok	[4]
Kwalifikowalny od	
Kwalifikowalny do	
Nr decyzji Komisji	
Data decyzji Komisji	
Nr decyzji zmieniającej program	[20]
Data wejścia w życie decyzji zmieniającej program	
Regiony NUTS objęte programem	
Komponent Interreg	

1. Wspólna strategia Programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działania podejmowane w ramach polityki

1.1. Obszar Programu (nie jest wymagane dla programów Interreg C)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. a), art. 17 ust. 9 lit. a)

Program dotyczy współpracy transgranicznej pomiędzy Polską i Słowacją. Został przygotowany przez polsko-słowacką grupę roboczą (GR) oraz ekspertów. W skład GR weszli przedstawiciele:

- regionów i euroregionów,
- EUWT,
- partnerów społecznych i gospodarczych,
- społeczeństwa obywatelskiego,
- wojewodów,
- ministerstw odpowiedzialnych za rozwój regionalny obu krajów.

Dokument programowy powstał w oparciu o analizę społeczno-gospodarczą Obszaru Wsparcia (dalej zamiennie OW lub Pogranicze), analizę jego słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń rozwojowych. Uwzględniono również doświadczenia w realizacji programów Polska-Słowacja w latach 2007-2013 i 2014-2020.

OW skupiony jest wokół Karpat. Obszary górskie stanowią ogromne bogactwo Pogranicza. Z drugiej strony utrudniają, a czasami uniemożliwiają szybkie i swobodne przemieszczanie się mieszkańców oraz turystów.

Powierzchnia OW wynosi ponad 39 tys. km², z czego prawie 60% znajduje się w Polsce. OW jest taki sam jak w programie na lata 2014-2020. Wynika to z woli dalszej współpracy samorządów oraz wspólnych wyzwań i potrzeb regionu.

OW obejmuje:

- w Polsce – w województwie śląskim: podregion bielski i powiat pszczyński z podregionu tyskiego; w województwie małopolskim: podregiony oświęcimski, nowosądecki, nowotarski oraz powiat myślenicki z podregionu krakowskiego; w województwie podkarpackim: podregiony krośnieński i przemyski, powiat m. Rzeszów oraz powiat rzeszowski z podregionu rzeszowskiego,
- na Słowacji – podregiony: Żyliński Kraj Samorządowy i Preszowski Kraj Samorządowy oraz powiat Spiska Nowa Wieś w Koszyckim Kraju Samorządowym.

W 2018 r. liczba ludności OW wyniosła prawie 5,2 mln, z czego około 70% mieszkało w Polsce. Większość słowackich terenów miała niższą gęstość zaludnienia niż średnia krajowa (111 osób/km²). W Polsce, zachodnia część OW była bardziej zaludniona niż średnia krajowa (123 osoby/km²). Z kolei na wschodzie niemal wyłącznie podkarpackie miasta na prawach powiatu miały gęstość zaludnienia wyższą od średniej krajowej.

1.2. Wspólna strategia programu: Podsumowanie głównych wspólnych wyzwań z uwzględnieniem różnic i nierówności gospodarczych, społecznych i terytorialnych, a także wspólnych potrzeb inwestycyjnych i komplementarności oraz synergii z innymi programami i instrumentami finansowania, wniosków z dotychczasowych doświadczeń oraz strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego, w przypadku gdy obszar objęty programem w całości lub w części jest objęty co najmniej jedną strategią

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. b), art. 17 ust. 9 lit. b)

Prace nad programem Interreg Polska-Słowacja 2021-2027 (dalej zamiennie program Polska-Słowacja lub Program) rozpoczęły się w czerwcu 2019 roku, a zakończyły ..... . Polsko-słowacka GR we współpracy z ekspertami zewnętrznymi dokładnie przeanalizowała wszystkie mocne i słabe strony, jak również szanse i zagrożenia OW. Następnie opracowała drzewa problemów i drzewa celów. Lista problemów oraz wyzwań, które stoją przed OW jest

długa. Bogaty jest jednocześnie wachlarz możliwości rozwoju Pogranicza. Ze względu na ograniczone środki finansowe dostępne w Programie, GR wybrała cztery najważniejsze tematy współpracy. Są to:

- środowisko,
- dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze oraz turystyka,
- transport i komunikacja,
- współpraca instytucji i mieszkańców Pogranicza.

W ramach wskazanych obszarów GR określiła wyzwania, które mogą być skuteczniej rozwiązane w polsko-słowackim partnerstwie niż oddzielnie przez Polskę i Słowację.

Lata 2020-2021 to czas pandemii COVID-19. Nowe, spowodowane pandemią wyzwania pojawiły się w sferze społeczno-gospodarczej, w tym m.in. w odniesieniu do rynku pracy, turystyki, kultury, transportu czy współpracy transgranicznej.

Sytuacja społeczno-gospodarcza na Pograniczu, wspólne wyzwania

Opis sytuacji społeczno-ekonomicznej Pogranicza bazuje na najbardziej aktualnych danych statystycznych, dostępnych w czasie pracy nad analizą społeczno-gospodarczą OW (2019-2020). W większości pochodzą one z roku 2018. W przypadku braku danych, wykorzystano dane starsze – w tym także z roku 2016. W porównaniach uwzględniano zazwyczaj okres 2015-2018.

Demografia

OW zamieszkuje statystycznie młoda społeczność (poniżej 40 roku życia). Dotyczy to w szczególności terenów słowackich oraz południowej części województwa małopolskiego. Jednocześnie, w latach 2015-2018 na Pograniczu wzrósł udział ludności w wieku emerytalnym oraz spadł odsetek osób w wieku produkcyjnym. Wzrost udziału ludności w najmłodszej, przedprodukcyjnej grupie wiekowej odnotowano jedynie w czterech jednostkach terytorialnych Pogranicza: Rzeszowie (+0,9 p.p.), kraju żylińskim (+0,2 p.p.), podregionie bielskim (+0,2 p.p.) i kraju preszowskim (+0,1 p.p.).

Saldo migracji wewnętrznej i zewnętrznej jest wyraźnie ujemne w kraju żylińskim i preszowskim, a także w wielu powiatach wschodniej części OW (w Polsce). Oznacza to, iż więcej mieszkańców z tych terenów decyduje się na przeprowadzkę (do innych terenów swojego kraju lub za granicę), niż ludności napływowej osiedla się na nim.

W latach 2015-2018 wzrosła o około 17,5 tys. liczba mieszkańców OW. Długookresowe prognozy ludności dla obydwu krajów przewidują jednak jej stopniowe zmniejszanie się. Obserwowane oraz przewidywane przyszłe tempo spadku liczby ludności jest wyższe w północnej części OW (w Polsce). Z prowadzonych analiz wynika, że do roku 2030 będziemy mieć do czynienia ze starzeniem się społeczeństwa Pogranicza. Dodatkowo, obszar ten wyludni się (poza głównymi ośrodkami miejskimi).

Do największych wyzwań w obszarze demografii należą:

- ograniczenie odpływu ludności z OW,
- budowanie integracji międzypokoleniowej, w tym w szczególności osób starszych, których udział w populacji Pogranicza będzie wzrastać.

Sfera społeczna

Szkolnictwo

W ostatnich latach maleje liczba uczniów szkół podstawowych. Sam spadek liczby szkół jest jednak niewielki. Samorządy starają się bowiem utrzymywać takie placówki pomimo ich niskiej opłacalności. Daleki dojazd do szkoły (nawet jeśli jest zapewniany przez gminę) jest uciążliwy dla dzieci i utrudnia ich szansę rozwoju.

Na poziomie szkół średnich większość młodzieży z OW wybiera ogólny profil kształcenia. Młodzi ludzie traktują ten etap jako wstęp do edukacji akademickiej. Szkoły zawodowe w obydwu krajach były przez lata niedoinwestowane. W efekcie oferowały niski poziom nauczania, przez co nie cieszyły się dobrą opinią wśród uczniów i ich rodziców. W ostatnich latach, również na skutek wykorzystania środków unijnych, poprawia się poziom nauczania w szkołach zawodowych. Mają one szansę stać się atrakcyjnym wyborem dla osób, które chcą zdobyć podstawy edukacyjne w obszarze przyszłej pracy zawodowej, a nie są zainteresowane studiami wyższymi.

Liczba absolwentów szkół wyższych na Słowacji jest niższa od średniej unijnej. W Polsce znacznie przekracza tę wartość. Częściowo powodem tego może być większa dostępność szkół wyższych po polskiej stronie Pogranicza. Wiele z tych placówek to podmioty prywatne. Reprezentują one zróżnicowany poziom nauczania. Znajduje to wyraz np. w wynikach ewaluacji Polskiej Komisji Akredytacyjnej. Polscy pracodawcy wiedzą, że nie zawsze dyplom poświadcza posiadanie przez absolwenta konkretnych umiejętności. Z tej perspektywy, studia po słowackiej stronie są obecnie lepiej oceniane. Dyplom uczelni wyższej nadal jest tam traktowany jako potwierdzenie określonego kapitału intelektualnego absolwenta. Przeciętnie jest on znacznie bardziej cenionym kandydatem niż osoba, która nie ukończyła studiów.

Rynek pracy

W latach 2015-2018 wyraźnie poprawiła się sytuacja na rynku pracy na OW. Ogólny poziom bezrobocia spadł. Spadek bezrobocia był najniższy wśród osób młodych, najslabiej wykształconych i długotrwale bezrobotnych. Oznacza to, iż bezrobotnych z tych grup dzielą coraz większe bariery finansowe i społeczne od osób pracujących.

Na całym Pograniczu obserwuje się niedopasowanie kompetencji osób poszukujących pracy oraz pracowników do potrzeb pracodawców. Brakuje osób, które wykonują zawody specjalistyczne (w tym zwłaszcza w obszarze nowych technologii). Firmy potrzebują pracowników wykwalifikowanych z różnych branż. Równocześnie, na lokalnym rynku jest zbyt wielu pracowników niewykwalifikowanych. Dużo jest także osób o profilu humanistyczno-społecznym i artystycznym. Zwłaszcza przedstawiciele tej drugiej grupy często znajdują pracę w dużych miastach poza OW, np. w Krakowie, Katowicach czy Koszycach.

Wschodnia część Pogranicza cechuje się wyższymi odsetkami osób zagrożonych ubóstwem oraz korzystających z opieki społecznej. Jest to teren znacznego zagrożenia marginalizacją społeczno-ekonomiczną. Dodatkowo, coraz większym problemem staje się niedostateczne włączenie społeczne migrantów oraz mniejszości narodowych i etnicznych (np. Romów i Ukraińców). Poza trudnościami na rynku pracy (wynikającymi np. z barier językowych czy niewystarczających kompetencji), muszą oni również przewyżać różnice kulturowe. Na sytuację na rynku pracy OW niekorzystnie wpłynęła pandemia COVID-19. Jej negatywne konsekwencje dotyczą przede wszystkim mieszkańców Pogranicza pracujących w branży

turystycznej, gastronomii, instytucjach kultury, transporcie lokalnym oraz innych podmiotach sektora MŚP.

Do największych wyzwań w sferze społecznej należą:

- zwiększenie dopasowania kompetencji pracowników do potrzeb pracodawców,
- tworzenie warunków do zdobywania umiejętności i kompetencji przez osoby w różnym wieku i o różnym statusie społecznym.

Sfera gospodarcza

Pogranicze jest obszarem rozwijającym się. Produkt Krajowy Brutto (PKB) w przeliczeniu na mieszkańca nie przekroczył 75% średniej unijnej. Jednak OW systematycznie nadrabia różnice rozwojowe. Najlepsze wyniki gospodarcze mają północne tereny OW, głównie Śląsk i Małopolska. Cechują się one wyższym poziomem przedsiębiorczości (rozumianej jako wyższa liczba firm w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców) niż pozostałe części OW. Północna i zachodnia część OW radzi sobie gospodarczo lepiej niż południowe i wschodnie tereny.

Struktura przedsiębiorstw według wielkości czy rodzaju prowadzonej przez nie działalności gospodarczej jest jednorodna na całym Pograniczu. Dominują tu mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. ¼ ogółu firm zajmuje się handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych. Pomimo olbrzymiego potencjału naturalnego i kulturowego, przedsiębiorstwa działające w obszarach związanych z turystyką i rekreacją stanowią jedynie nieco ponad 5% wszystkich firm po polskiej stronie OW oraz prawie 14% po stronie słowackiej. Celowe wydaje się jednak kierowanie wsparcia do tego typu podmiotów, w szczególności w związku z kryzysem branży turystycznej spowodowanym pandemią COVID-19.

Pogranicze ma słaby potencjał działalności badawczo-rozwojowej (B+R). Największy zasób kadr dla sfery B+R posiada województwo małopolskie, zaś najmniejszy Środkowa Słowacja (Stredné Slovensko). W tym sektorze jest tu niemal dziesięciokrotnie mniej zatrudnionych niż w Małopolsce. Prawdopodobnie, większość zasobów ludzkich, a także środków finansowych lokowana jest poza OW (dla wiodących regionów – w Katowicach, Krakowie). Małopolska i Podkarpacie ponoszą najwyższe nakłady krajowe brutto na działalność B+R w przeliczeniu na

mieszkańca (odpowiednio - 208 EUR oraz 89 EUR). Dla porównania, Wschodnia Słowacja (Východné Slovensko) miała najniższe na OW nakłady krajowe brutto na działalność B+R w przeliczeniu na mieszkańca, tj. niecałe 59 EUR. W ostatnich latach rośnie przeciętna wysokość nakładów przedsiębiorstw na B+R w przeliczeniu na mieszkańca OW. W Polsce tempo przyrostu nakładów na B+R jest nieco szybsze.

Zachodnia część Pograniczna ma potencjał do rozwoju innowacyjnych gałęzi gospodarki (np. rozwiązania IT są silnie wspierane w okolicach Żyliny). Rzeszów i okoliczne miasta są zaś siedzibą wielu liczących się firm z branży lotniczej. Ogólnie jednak, firmy wydają się mieć ograniczoną motywację wewnętrzną do prowadzenia prac B+R. W tym zakresie polegają zazwyczaj na zewnętrznym wsparciu finansowym.

Do największych wyzwań w sferze gospodarczej należą:

- wspieranie powstawania i rozwoju firm z branży turystycznej i rekreacyjnej,
- przeciwdziałanie negatywnym skutkom COVID-19 przede wszystkim w branży turystycznej i rekreacyjnej,
- promocja przedsiębiorczości i tworzenie warunków do rozwijania transgranicznej współpracy gospodarczej.

Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze oraz turystyka

Polsko-słowacka GR uznała, że największym potencjałem Pogranicza jest turystyka. Turystyka rozwija się w oparciu o najcenniejsze zasoby OW, którymi są dziedzictwo kulturowe oraz przyrodnicze.

Dziedzictwo kulturowe i dziedzictwo przyrodnicze

Na Pograniczu występują m.in.:

- dobrze zachowane kompleksy wiejskie i małe miasteczka,
- zamki i konstrukcje obronne,
- zabytkowe układy miejskie,
- muzea, galerie i biblioteki,
- zabytkowe zespoły uzdrowiskowe,

- skanseny,
- obiekty architektury drewnianej,
- unikatowe przykłady zachowanej architektury sakralnej,
- inne obiekty materialnego dziedzictwa związanego z kulturą górską (pasterską) oraz ślady i obiekty archeologiczne i etnograficzne.

OW obfituje w obiekty dziedzictwa kulturowego, zarówno pojedyncze, jak i całe kompleksy. W sumie jest ich prawie 11,5 tys., z czego 10 obiektów znajduje się na liście światowego dziedzictwa UNESCO. Kultywowana jest tradycja, kultura i rzemiosło ludowe. Pogranicze słynie m.in. z wyrobów skórzanych, haftów, wyrobów z drewna, czy malarstwa na szkle. Artyści ludowi zajmują się m.in. bibułkarstwem, koronkarstwem, ceramiką oraz druciarstwem. Regularnie odbywają się spotkania folklorystyczne i festiwale muzyki ludowej, np. promujące folklor, produkty lokalne i gastronomię. Wiele z cyklicznych imprez ma kilkudziesięcioletnią historię i cieszy się dużym uznaniem w Europie oraz na świecie. Dziedzictwo kulturowe stanowi ważny dowód obecności na tym terenie nie tylko Polaków i Słowaków, ale także Rusinów, Łemków, Żydów, Niemców, Wołochów, Ormian, Węgrów, Romów i innych.

Pod względem walorów krajobrazu i jego zróżnicowania OW należy do najcenniejszych w skali Polski oraz Słowacji. Znajduje się tu około 300 obszarów NATURA 2000, które w sumie obejmują prawie 56% terytorium OW. Na Pograniczu zlokalizowanych jest 13 parków narodowych oraz 16 parków krajobrazowych, które zajmują łącznie ok. 26% obszaru. Występują rezerваты biosfery UNESCO, a także obszary wodno-błotne objęte Konwencją Ramsarską. 48% obszaru stanowią lasy iglaste i liściaste. OW obfituje w źródła wód mineralnych i termalnych, które wykorzystywane są do celów terapeutycznych i rekreacyjnych. Z wód tych czerpią 24 uzdrowiska ulokowane na OW.

Dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze łączą góry, które pokrywają znaczącą część OW. Szczególnie atrakcyjne pod tym względem są Tatry, Pieniny, Beskid Śląski, Niski i Żywiecki, Bieszczady, Mała Fatra, Wielka Fatra oraz Niskie Tatry. Piękne widoki, liczne przełęcze, doliny, wąwozy, czy przełomy rzek oraz kultura zdeterminowana górskim charakterem OW przyciągają turystów. Możliwość kontaktu z naturą, w tym z tą nienaruszoną przez działalność człowieka oraz walory kulturowe to podstawa i siła turystyki na Pograniczu.

Turystyka

Dzięki bogatym i zróżnicowanym zasobom przyrodniczym oraz kulturowym oferta turystyczna Pogranicza jest niezwykle urozmaicona.

Przez OW przebiegają różnorodne szlaki tematyczne, w tym m.in.:

- szlaki architektury drewnianej,
- szlak cysterski,
- szlak gotycki,
- szlak zabytków techniki,
- turystyczny szlak kolejowy przez Karpaty,
- szlak sanktuariów i miejsc kultu religijnego.

Bardzo popularne wśród mieszkańców i turystów są rowerowe szlaki turystyczne. Liczba kilometrów dostępnych tras rowerowych rośnie z roku na rok. Przez OW prowadzi z północy na południe Europy trasa EuroVelo 11 (niektóre odcinki tej trasy zostały wybudowane w ramach programu Polska – Słowacja 2014-2020).

Na Pograniczu uprawiana jest m.in. turystyka:

- przyrodnicza,
- rekreacyjna,
- kulturowa
- i uzdrowiskowa.

Sezon turystyczny na OW trwa praktycznie cały rok. Baza noclegowa OW jest dość dobrze rozwinięta, chociaż jej rozłożenie jest zróżnicowane. Rozmieszczenie kwater turystycznych jest powiązane z atrakcjami, takimi jak zabytki kultury, walory krajobrazu oraz warunkami do rekreacji, wypoczynku i uprawiania sportów. Najwięcej obiektów i miejsc noclegowych znajduje się w podregionie nowotarskim oraz w kraju żylińskim. Z kolei najmniejszą bazę noclegową mają podregiony tyski, oświęcimski i przemyski.

Na ruch turystyczny i długość pobytu turystów duży wpływ ma marka regionu. Polskie i słowackie władze samorządowe są członkami euroregionów oraz Europejskich Ugrupowań Współpracy Terytorialnej. Zabiegają one o wszechstronny rozwój graniczących ze sobą

regionów, w tym tworzenie nowych oraz rozwój istniejących regionalnych marek turystycznych. Marki te łączą atrakcje i potencjał większego obszaru geograficznego. W ten sposób powstaje zintegrowana i różnorodna oferta turystyczna. Taką marką są Beskidy, a także Tatry, Spisz, Orawa i Liptów (Liptov). Na obszarze Euroregionu Karpackiego wdrażana jest marka Carpathia. W obrębie OW rozwijają się takie produkty jak np. „Szlak wokół Tatr”. Projekt ten był dofinansowany przez polsko-słowacki program współpracy transgranicznej w latach 2007-2013 i 2014-2020.

Na Pograniczu w dużej mierze brakuje powiązań pomiędzy ofertami i produktami turystycznymi. Wskazana jest współpraca różnych sektorów i podmiotów w celu tworzenia wspólnych ofert, w tym dostosowania atrakcji i zabytków do osób z niepełnosprawnościami. Jedną z przeszkód w rozwoju turystyki stanowi brak kompleksowej informacji turystycznej o zasobach kulturowych i przyrodniczych oraz szerokim wachlarzu możliwości spędzania wolnego czasu.

Pandemia koronawirusa

Pandemia koronawirusa spowodowała poważne konsekwencje dla turystyki na OW. Skutki pandemii dotkliwie odczuwają firmy, które prowadzą działalność hotelarską, gastronomiczną, transportową oraz branże z nimi powiązane. Z poważnymi problemami borykają się zarówno duże ośrodki wypoczynkowe, jak i tysiące mikro przedsiębiorców oferujących wynajmem kwater, usługi przewodnickie, sprzedaż pamiątek, przewóz osób itd. Część placówek handlowych oraz usługowych musiało zakończyć swoją działalność, inne są zagrożone upadłością, a ich pracownicy utratą pracy.

Pandemia i obostrzenia z nią związane wymusiły przeniesienie wielu form aktywności, m.in. kulturalnej i oświatowej do internetu. Instytucje kultury rozpoczęły realizację nowych cykli i programów internetowych, a wydarzenia kulturalne online stały się codziennością. Przeniesienie aktywności do internetu kieruje uwagę na proces digitalizacji dziedzictwa przyrodniczego oraz kulturowego Pogranicza i udostępniania go online. W ten sposób społeczeństwo ma dostęp do oferty kulturalnej, placówki kultury w dalszym ciągu funkcjonują, a szeroko rozumiani twórcy kultury utrzymują miejsca pracy.

Izolacja spowodowana kryzysem pandemicznym szczególnie dotknęła osoby wykluczone. W następstwie pandemii pojawił się szereg nowych potrzeb społecznych dotyczących m.in. seniorów, osób z niepełnosprawnościami, czy też dzieci korzystających z nauki zdalnej.

Do największych wyzwań w obszarze dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i turystyki należy stymulowanie rozwoju gospodarczego i społecznego m.in. poprzez:

- ochronę i zabezpieczanie istniejących zasobów przyrodniczych i kultury materialnej,
- zrównoważone udostępnianie (w tym digitalizacja) oraz promocja zasobów przyrodniczych i kulturowych,
- rozwijanie sieci współpracy ośrodków turystycznych oraz ośrodków kultury w celu stworzenia i promocji wspólnych produktów i inicjatyw,
- zachowanie kultury niematerialnej,
- ustanowienie zintegrowanych systemów transgranicznej informacji turystycznej w celu łatwiejszego dostępu do bogatej oferty Pogranicza,
- zminimalizowanie negatywnych skutków pandemii, w szczególności w branżach związanych z ruchem turystycznym.

Środowisko

Bioróżnorodność i obszary cenne przyrodniczo

Środowisko przyrodnicze Pogranicza charakteryzują wspomniane już rozległe obszary chronione NATURA 2000. Obejmują one ochroną m.in. siedliska zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt.

Przez obszar Programu przebiega kilka korytarzy ekologicznych o europejskim znaczeniu, które pełnią ważną rolę w utrzymywaniu różnorodności biologicznej środowiska. Zapewniają one warunki do przemieszczania się, schronienia i dostępu do pożywienia dla zwierząt, umożliwiają także migrację różnych gatunków roślin.

Ważną funkcję w zapewnieniu równowagi biologicznej pełnią lasy. Najbardziej zalesione są obszary górskie. Tworzą one cenne krajobrazowo parki narodowe i krajobrazowe, które przyciągają turystów, a także są źródłem inspiracji kulturowych Pogranicza.

Zasoby środowiska naturalnego OW wymagają szczególnej uwagi. Środowisko stało się więc istotnym obszarem tematycznym, którym zajmuje się Program. Należy je chronić i dbać o nie, aby zachować je dla obecnych i następnych pokoleń. Właściwa gospodarka tymi zasobami pozwala także na bezpieczne korzystanie z nich przez ludzi. Zajmują się tym m.in.

instytucje, które zarządzają parkami narodowymi, rezerwatami przyrody, parkami krajobrazowymi, czy obszarami Natura 2000. Dla instytucji tych Program zapewnia środki na współfinansowanie projektów, które będą służyły zabezpieczeniu i zachowaniu gatunków roślin i zwierząt z terenów różnych form ochrony przyrody na OW.

Powietrze

Istotnym problemem zwłaszcza w północno-zachodniej części OW, jest wysoki poziom zanieczyszczenia powietrza. Występuje ono zwłaszcza w licznych górskich kotlinach, szczególnie w tych, w których ulokowane są ośrodki miejskie. Na skalę zanieczyszczeń, oprócz pyłów pochodzących z przemysłu, istotnie wpływa tzw. niska emisja pochodząca ze spalania paliw stałych w celach grzewczych.

Ważną rolę w ograniczaniu zanieczyszczeń powietrza pełni uświadamianie mieszkańcom szkodliwości spalania paliw stałych oraz odpadów. Duży potencjał w budowaniu świadomości społeczeństwa posiadają obywatelskie inicjatywy społecznej kontroli jakości powietrza takie jak np. Polski Alarm Smogowy.

Gospodarka odpadami

Pogranicze zmagają się z problemami związanymi z gospodarką odpadami. Poprawy wymaga gospodarka odpadami komunalnymi, w tym niski poziom recyklingu. Oba kraje przetwarzają mniejszą ilość odpadów niż wynosi średnia w krajach UE (blisko 46%). Słowacja poddaje recyklingowi 23% odpadów, a Polska 44%. Nieco lepiej wygląda poziom recyklingu odpadów elektronicznych. Przy średniej UE na poziomie ok. 36% jest to odpowiednio: 40% w Słowacji oraz 41% w Polsce. Konieczna jest zatem popularyzacja oraz upowszechnienie modelu gospodarki o obiegu zamkniętym.

Skutki zmian klimatu i zarządzanie kryzysowe

Dynamicznie zmieniające się warunki meteorologiczne i hydrologiczne na skutek postępujących zmian klimatu powodują m.in. okresowe susze, które występują głównie w północnej (polskiej) części OW i powodowane nimi pożary. Z kolei w wyniku gwałtownych opadów, w tym w szczególności deszczy nawalnych w zlewniach na obszarach górskich niebezpiecznie podnosi się okresowo poziom rzek. Skutkiem tego są podtopienia i powodzie. Przystarzała infrastruktura hydrotechniczna oraz niewystarczające możliwości magazynowania wody ograniczają skuteczne przeciwdziałanie tym zjawiskom.

W Polsce i na Słowacji występują różnice w systemach zarządzania kryzysowego. Dotyczą m.in. przepisów i kompetencji w zakresie ochrony ludności oraz postępowania w przypadku wystąpienia katastrof. Niespójność przepisów zmniejsza wydajność operacyjną służb ratunkowych, a także szybkość podejmowania wspólnych interwencji w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych.

Do największych wyzwań w obszarze środowiska należą m.in.:

- ochrona i odbudowa właściwego stanu gatunków i siedlisk,
- utrzymanie łączności i nieprzerywanie ciągłości korytarzy ekologicznych,
- edukacja dotycząca ochrony środowiska oraz promocja aktywności ukierunkowanych na poprawę stanu środowiska naturalnego,
- stymulowanie efektywnej współpracy służb ratunkowych oraz łagodzenie skutków zmian klimatu,
- poprawa stanu środowiska, głównie powietrza i wód powierzchniowych, poprzez inwestycje w infrastrukturę.

Transport i komunikacja

Transport i komunikacja są kolejnymi tematami niezwykle ważnymi dla polsko-słowackiej współpracy transgranicznej.

Sieć drogowa

Przez OW przebiegają drogowe połączenia sieci kompleksowej TEN-T, drogi ekspresowe i autostrady oraz sieć dróg krajowych, wojewódzkich i lokalnych. Pomimo że szlaki komunikacyjne są ciągle rozbudowywane i modernizowane, transgraniczna infrastruktura drogowa wymaga dalszych usprawnień. Niewystarczająca liczba i zwłaszcza jakość połączeń transgranicznych utrudnia sprawne przemieszczanie się mieszkańców, a także dalszy rozwój turystyki. Zła jakość lub wręcz brak dróg utwardzonych utrudniają korzystanie z wielu obiektów turystycznych o transgranicznym znaczeniu. Z kolei brak odpowiednich parkingów przy tych obiektach powoduje dewastację środowiska naturalnego przez kierowców, zmuszonych parkować swoje samochody w miejscach do tego nieprzeznaczonych.

Najsłabiej rozwinięta sieć drogowa jest w podregionach krośnieńskim, przemyskim oraz w kraju żylińskim.

Niezadawalający jest również stan niektórych obiektów mostowych oraz nawierzchni dróg. Istotnym problemem dla całego OW jest także niespójność parametrów technicznych dróg. Ograniczenia dopuszczalnej masy całkowitej pojazdów do 7,5 t, które występują na części słowackich dróg, utrudniają przewóz ładunków o dużym tonażu.

Od 2015 r. nastąpiła niewielka poprawa w zakresie rozwoju transgranicznego drogowego transportu publicznego. Jest on jednak obsługiwany głównie przez prywatnych przewoźników, co ogranicza jego trwałość i silnie uzależnia od opłacalności konkretnego połączenia. W 2019 r. uruchomiono publiczną linię transgraniczną: Bukowina Tatrzańska – Dolny Kubin, łączącą polskie Podhale ze słowacką Orawą. Inicjatywa zapoczątkowana dzięki dofinansowaniu z polskiego, rządowego Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych, zakłada jej utrzymanie ze środków samorządowych (regionalnych i lokalnych).

Połączenia kolejowe

Przez OW przebiegają trzy transgraniczne linie kolejowe, uzupełnione równoleżnikową siecią połączeń krajowych. Do najważniejszych kolejowych połączeń transgranicznych należy magistrala kolejowa C-E 65 Katowice – Czechowice-Dziedzice – Bielsko Białe – Zwardoń (granica państwa) – Skalité Serafinów – Czadca – Żylina. Magistrala ta należy do VI Europejskiego Korytarza Transportowego, który łączy państwa nadbałtyckie z krajami położonymi nad Morzem Adriatyckim oraz na Bałkanach. Magistrala umożliwia połączenia pasażerskie pomiędzy polską i słowacką częścią OW. Drugim istotnym połączeniem jest linia Tarnów – Muszyna – Leluchów (granica państwa) – Circ (Čirč) – Pławiec – Preszów – Koszyce. Linia ta na odcinku Circ – Koszyce należy do sieci TEN-T. Trzecim połączeniem transgranicznym (czynnym w sezonie letnim) jest linia Nowy Zagórz – Komańcza – Łupków – Medzilaborce. Wszystkie te linie posiadają potencjał turystyczny związany z położeniem w malowniczym paśmie Karpat. Przykładowo, trasa ostatniej wymienionej linii obfituje w piękne widoki na dolinę rzeki Osławy oraz okolice Przełęczy Łupkowskiej.

Pomimo prowadzonych inwestycji (finansowanych ze środków krajowych, jak również z innych niż program Polska-Słowacja programów UE) sieć infrastruktury kolejowej nadal jest niewystarczająco rozbudowana, szczególnie po stronie polskiej i przede wszystkim w województwie podkarpackim. Powodem tego jest m.in. ukształtowanie terenu. Niewielka

liczba korzystających (szczególnie poza sezonem turystycznym) wpływa na niską opłacalność połączeń kolejowych. Po słowackiej stronie, zwłaszcza w zachodniej części, sytuacja jest nieco lepsza. Funkcjonują tu dogodne połączenia kolejowe pomiędzy Bratysławą i głównymi słowackimi miejscowościami turystycznymi. W celu zapewnienia efektywnego wykorzystania istniejących połączeń, użyteczne mogą okazać się działania informacyjno-promocyjne. Kolej może jednak nie zaspokajać w pełni potrzeb komunikacyjnych turystów z uwagi na ograniczoną sieć linii kolejowych. Niemniej, warto prezentować ją jako atrakcyjne uzupełnienie transportu kołowego (np. na jednodniowe, lokalne wycieczki powiązane z podziwianiem krajobrazów w trakcie podróży). Jeśli chodzi o mieszkańców OW warto podkreślać zalety wynikające z korzystania z kolei (np. zmniejszanie smogu w miastach, unikanie korków wynikających z ruchu turystycznego i tranzytowego). Wspólne działania promocyjne mogą wpłynąć na zwiększenie wykorzystania istniejących transgranicznych połączeń kolejowych.

Należy zauważyć, że pandemia COVID-19 wpłynęła negatywnie na transport publiczny (zarówno kołowy, jak i szynowy). Wprowadzono ograniczenia w zakresie przemieszczania się środkami komunikacji zbiorowej. Ludzie starali się ograniczać kontakty z innymi osobami. W miarę możliwości, wybierano częściej prywatną komunikację samochodową, rowerową czy nawet – na krótkich dystansach – pieszą. Spowodowało to czasowe zawieszanie połączeń. Dlatego też sektor transportowy należy uznać za jeden z działów gospodarki, który mocno odczuł konsekwencje pandemii.

Dostępność cyfrowa

Zgodnie z Border Orientation Paper dla polsko-słowackiego Pogranicza (Komisja Europejska, maj 2019), pod względem dostępności usług cyfrowych OW plasuje się poniżej średniej UE, która wynosi 68%. Polska osiąga nieco wyższe wyniki (63%) niż Słowacja (53%). Problemem w wielu rejonach obszaru jest niska przepustowość łączy teletechnicznych. Zmniejsza się także liczba telefonicznych łączy głównych przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to zapewne związane z rozwojem telefonii komórkowej i bezprzewodowego dostępu do zasobów teleinformatycznych. Niezwykle istotnym czynnikiem umożliwiającym właściwe korzystanie z technologii teleinformatycznych jest dostęp do internetu. W polskiej części Pogranicza dostęp do internetu ma ponad 86% gospodarstw domowych. Wartość ta odpowiada średniej krajowej. Natomiast w słowackiej części OW dostęp do internetu jest zróżnicowany i wynosi 41% w Żylińskim Kraju Samorządowym, 56% w Preszowskim Kraju

Samorządowym i 51% w Koszyckim Kraju Samorządowym. Przy czym średnia dla Słowacji to 54%.

Należy jednak zauważyć, iż internet mobilny charakteryzuje się niższą prędkością transferu danych niż łącza kablowe, a także mniejszą odpornością na wpływ warunków atmosferycznych. Jego wykorzystywanie może także ograniczać problem braku zasięgu (relatywnie częsty na terenach górskich). Oznacza to, iż w tym kontekście upowszechnienie internetu mobilnego nie musi oznaczać wzrostu jego efektywnego wykorzystywania.

W obu krajach, a szczególnie w północnej części (polskiej), widoczny jest niski stopień wykorzystania internetu w kontaktach z organami administracji publicznej. Jedynie 31% społeczeństwa polskiej części OW używa internetu do tego celu. W części słowackiej sytuacja ta wygląda lepiej – 47% społeczeństwa korzysta z internetu z kontaktach z administracją publiczną. Średnia w państwach UE wynosi 49%.

Do najważniejszych wyzwań w sferze transportu i komunikacji należą m.in.:

- modernizacja dróg i istniejących połączeń transgranicznych lokalnych i regionalnych w celu poprawy dostępności Pogranicza oraz poprawy dostępności do atrakcji turystycznych o transgranicznym znaczeniu,
- rozwijanie inicjatyw na rzecz korzystania z transportu publicznego kołowego i kolejowego,
- działania na rzecz niwelowania barier prawnych w zakresie transportu pomiędzy Polską i Słowacją.

Współpraca instytucji i mieszkańców Pogranicza

Współpraca mieszkańców OW oraz instytucji, które działają na Pograniczu odgrywa nadrzędną rolę w budowaniu wzajemnego zaufania, a także wzmocnieniu polsko-słowackich relacji. Mieszkańcy oraz instytucje Pogranicza współpracują ze sobą od wielu lat. Jeszcze przed wstąpieniem Polski i Słowacji do UE wiele transgranicznych inicjatyw i małych projektów infrastrukturalnych było wspieranych ze środków programu Phare CBC.

Władze samorządowe, partnerskie porozumienia samorządowe, a także partnerzy społeczni i gospodarczy współdziałają w ramach Euroregionów. Na Pograniczu funkcjonuje Euroregion

Beskidy (Polska-Czechy-Słowacja), Euroregion Tatry (Polska-Słowacja) oraz największy – Euroregion Karpacki (Polska-Słowacja-Ukraina-Węgry-Rumunia). Polskie części euroregionów włączone są we wdrażanie Funduszu Małych Projektów (FMP) od czasu programów przedakcesyjnych.

Mikroprojekty to stosunkowo niewielkie pod względem finansowym inicjatywy transgraniczne. Umożliwiają współpracę przede wszystkim mniejszym organizacjom, m.in. w zakresie:

- wspólnych polsko-słowackich wydarzeń angażujących społeczności lokalne po obu stronach granicy,
- warsztatów i szkoleń,
- wspólnej transgranicznej promocji, np. dziedzictwa kulturowego, ochrony środowiska, oferty zawodowej,
- realizacji małych inwestycji o znaczeniu transgranicznym.

Wiele mikroprojektów jest skierowanych bezpośrednio do mieszkańców Pogranicza. Dzięki mikroprojektom lokalne społeczności po polskiej i słowackiej stronie OW zacieśniają kontakty oraz budują i umacniają wspólną tożsamość. Dzieje się tak m.in. poprzez:

- naukę języka sąsiada,
- poznawanie i kultywowanie tradycji,
- naukę lokalnego rzemiosła,
- poznawanie historii Pogranicza,
- wspólne spędzanie czasu.

Na OW działają także dwa Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT): TATRY oraz TRITIA. EUWT mają charakter transgraniczny i posiadają osobowość prawną. Mogą zarządzać środkami pochodzącymi z funduszy europejskich. Zarówno Euroregiony jak i EUWT realizują projekty, które przyczyniają się do rozwoju społecznego i gospodarczego przygranicznych terenów.

Współpraca transgraniczna pomiędzy instytucjami Pogranicza odbywa się również w ramach projektów standardowych. Najbardziej zaangażowane w transgraniczną współpracę są instytucje publiczne. Pojawiają się inicjatywy organizowane przez instytucje edukacyjne

i instytucje kultury oraz przedstawiciele służb, takich jak straż pożarna, straż graniczna czy ratownictwo medyczne. Realizowane projekty dotyczą m in.:

- budowania i umacniania powiązań społecznych,
- realizacji inicjatyw edukacyjnych i kulturowych,
- ochrony i promowania lokalnych zabytków i atrakcji turystycznych,
- bezpieczeństwa,
- a także działania na rzecz szeroko rozumianej jakości życia mieszkańców Pogranicza.

Wymienione formy współpracy (projekty standardowe i mikroprojekty) były i są współfinansowane ze środków kolejnych edycji programu Interreg pomiędzy Polską i Słowacją (2004-2006, 2007-2013, 2014-2020). Każdy projekt transgraniczny jest przygotowywany i wdrażany w polsko-słowackim partnerstwie. Wspólne projekty utrwalają istniejące już partnerstwa oraz przyczyniają się do powstawania nowych.

Pomimo dobrej współpracy instytucji i mieszkańców OW, pozostało jeszcze wiele do zrobienia w zakresie niwelowania barier wynikających z różnic prawnych, administracyjnych czy proceduralnych w Polsce oraz na Słowacji.

W niektórych obszarach, np. prowadzeniu akcji ratunkowych w sytuacjach kryzysowych współpracę transgraniczną utrudnia brak regulacji dotyczących zasad koordynacji takich akcji na obszarze Pogranicza.

Negatywny wpływ na rozwój współpracy transgranicznej wywarła pandemia koronawirusa. Utrudniła ona realizację już rozpoczętych projektów, a także tworzenie koncepcji nowych przedsięwzięć. Dotyczy to w szczególności działań w obszarze edukacji, kultury oraz umacniania więzów społecznych.

Do największych wyzwań w sferze współpracy instytucji i mieszkańców Pogranicza należą:

- niwelowanie barier administracyjnych i prawnych we współpracy transgranicznej,
- stymulowanie dalszej transgranicznej współpracy instytucjonalnej,
- utrwalanie i umacnianie powiązań społecznych na Pograniczu oraz wzajemnego zaufania.

Wybór głównych obszarów interwencji

Polsko-słowacka GR wybrała cztery kluczowe obszary wsparcia w Programie na lata 2021-2027. Są to:

1. Przyjazne naturze i bezpieczne Pogranicze

Obszar ten realizuje założenia drugiego celu polityki UE: bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej. Program będzie wspierał dwa cele szczegółowe:

- czwarty – wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego,
- siódmy – wzmocnienie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

2. Lepiej połączone Pogranicze

Obszar ten realizuje założenia trzeciego celu polityki UE: lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności. Program będzie wspierał cel szczegółowy drugi – rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.

3. Twórcze i atrakcyjne turystycznie Pogranicze

Obszar ten realizuje założenia czwartego celu polityki UE: Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych. Program będzie wspierał cel szczegółowy szósty – wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.

4. Współpraca instytucji i mieszkańców Pogranicza

Obszar ten realizuje założenia celu specyficznego Interreg „Lepsze zarządzanie współpracą”.

Program będzie wspierał działania:

- pierwsze – zwiększenie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych, w szczególności tych, którym powierzono zarządzanie konkretnym terytorium, i zainteresowanych stron (działanie a),
- trzecie – budowanie wzajemnego zaufania, w szczególności poprzez wspieranie działań ułatwiających kontakty międzyludzkie (działanie c).

Doświadczenia wykorzystane w przygotowywaniu Programu

Przy ustalaniu priorytetowych tematów współpracy na lata 2021-2027 polsko-słowacka GR uwzględniła:

- analizę społeczno-gospodarczą Pogranicza,
- mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia rozwojowe OW,
- doświadczenia w realizacji programów Polska-Słowacja 2007-2013 oraz 2014-2020,
- ankiety skierowane do potencjalnych beneficjentów programu Polska-Słowacja 2021-2027,
- kapitalizację doświadczeń,
- dostępne środki finansowe programu Polska-Słowacja 2021-2027,
- inne programy do dyspozycji Polski i Słowacji (finansowane ze środków UE).

Analiza społeczno-gospodarcza oraz SWOT

GR we współpracy z ekspertami zewnętrznymi przygotowała analizę społeczno-gospodarczą OW. Zostały w niej przedstawione różne sfery życia istotne dla mieszkańców Pogranicza oraz polsko-słowackiej współpracy transgranicznej. Ponadto w analizie zostały wskazane główne wyzwania stojące przed OW oraz możliwe zakresy wsparcia z Programu.

Analiza zwraca uwagę na dziedzictwo naturalne i kulturowe. Jest to największe bogactwo Pogranicza. Zasoby te wymagają dalszej ochrony, promocji i zrównoważonego wykorzystywania turystycznego. Ponadto konieczny jest rozwój sieci transportu drogowego. Budowa nowych, a w szczególności modernizacja już istniejących dróg powinny ułatwić mieszkańcom poruszanie się po OW. Odwiedzający łatwiej i szybciej dotrą do atrakcji turystycznych Pogranicza. Analiza kładzie także nacisk na wagę dalszego rozwoju współpracy polsko-słowackiej. Istotne jest, aby była ona prowadzona na różnych poziomach. Połączenie tych form współdziałania powinno budować trwałe więzi wśród mieszkańców Pogranicza oraz wzmacniać relacje pomiędzy polskimi i słowackimi instytucjami.

Doświadczenia w realizacji programów Polska-Słowacja

GR uwzględniła także doświadczenia we współpracy transgranicznej pomiędzy Polską i Słowacją w latach 2007-2013 oraz 2014-2020. Począwszy od 2007 r. największe zainteresowanie wśród beneficjentów wzbudzają działania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz poprawy dostępności komunikacyjnej terenu Pogranicza. Zapotrzebowanie na transgraniczne inwestycje drogowe przekracza dostępne środki. W perspektywie finansowej 2014-2020 dodatkowo przeznaczono na nie część niewykorzystanych środków w obszarze transportu multimodalnego i edukacji. Zainteresowanie budzą także przedsięwzięcia dotyczące ochrony różnorodności biologicznej i promowania potencjału turystycznego. W latach 2007-2013 i 2014-2020 realizowane były również mikroprojekty w ramach projektów parasolowych zarządzanych przez polskie strony euroregionów oraz słowackie wyższe jednostki terytorialne. Dzięki doświadczeniu nabytemu podczas realizacji mikroprojektów instytucje oraz różne organizacje mogą łatwiej ubiegać się o większe środki dostępne w projektach standardowych. Pozytywne zakończenie mikroprojektu oraz dobra współpraca z zagranicznym partnerem jest często zachętą do realizacji kolejnych wspólnych inicjatyw.

Dotychczasowe efekty realizowanych projektów to m.in. wytyczenie lub oznakowanie ponad 3700 km transgranicznych szlaków turystycznych, odrestaurowanie ponad 110 obiektów dziedzictwa kulturowego oraz modernizacja lub wybudowanie blisko 350 km dróg. W latach 2007-2013 oraz 2014-2020 partnerzy z Polski i Słowacji zrealizowali ponad 190 projektów standardowych oraz 1 100 mikroprojektów.

Inwestycje w zakresie dziedzictwa, transgranicznej dostępności komunikacyjnej i środowiska zostały określone jako priorytetowe w ramach ankiety zrealizowanej (w 2019 r.) wśród członków GR. Obszary te uzyskały także wysokie odsetki wskazań w ankiecie (2020 r.) adresowanej do potencjalnych beneficjentów Programu. Podobnie, przeprowadzona na przełomie 2020 – 2021 r. ankieta wpływu pandemii na możliwość składania wniosków o dofinansowanie w ramach wybranych obszarów interwencji Programu wykazała duże zainteresowanie działaniami w powyższych dziedzinach.

Kapitalizacja doświadczeń

Warte odnotowania są również przykłady kapitalizacji doświadczeń i powiązań pomiędzy projektami Interreg Polska-Słowacja oraz projektami realizowanymi w ramach innych programów. Polskie i słowackie instytucje z Pogranicza aktywnie uczestniczą w szerszych partnerstwach programów transnarodowych, międzyregionalnych, krajowych oraz regionalnych. Rezultaty takich projektów są wykorzystywane przy planowanych działaniach na Pograniczu i stanowią cenny wkład do zapewnienia ich większej spójności.

Przykładem kapitalizacji działań wdrażanych na Pograniczu jest projekt CRinMA, dofinansowany w ramach programu Interreg Europa 2014-2020. Jego celem jest zapewnienie większego wsparcia i ochrony transgranicznych obszarów górskich oraz ich zasobów kulturowych. Jednym z działań na rzecz poprawy polityk regionalnych jest wydanie rekomendacji dla programów Interreg na lata 2021-2027, w tym programu Polska-Słowacja. Doświadczenie partnerów projektu opiera się na programach Interreg 2014-2020 realizowanych na obszarach górskich, które należą do następujących państw: Polski i Słowacji, Hiszpanii i Portugalii (POCTEP) oraz Francji i Włoch (ALCOTRA).

Inny przykład kapitalizacji doświadczeń stanowią projekty tworzące odcinki tras rowerowych i powiązanych z nimi atrakcji turystycznych w ramach „Szlaku wokół Tatr”. Pierwsze działania w tym zakresie dofinansowane były z programu Phare CBC, jeszcze przed przystąpieniem Polski i Słowacji do UE. Kolejne etapy realizowane były nie tylko z programów transgranicznych (edycji programów Interreg Polska-Słowacja), ale również i regionalnych (m.in. Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013, Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego 2014-2020, System podparcia euroregionalnych aktywít [Euroregionalny System Wsparcia] (SPERA) 2007-2008, zadanie publiczne w dziedzinie

turystyki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego pn. „Małopolska Gościńska” 2017, 2019, 2020). W ich ramach przygotowano dokumentację dla etapów inwestycji, zbudowano odcinki ścieżek rowerowych i ich łączniki. Ponadto dofinansowano budowę miejsc obsługi dla rowerzystów oraz rozbudowy atrakcji o charakterze historycznym, kulturowym i przyrodniczym wokół szlaku.

Uzupełnieniem i rozszerzeniem projektu „Szlak Kultury Wołoskiej” realizowanego ze środków programu Polska-Słowacja 2014-2020 jest projekt „Szlak Kultury Wołoskiej na pograniczu polsko-ukraińskim”, dofinansowany w ramach programu Polska-Białoruś-Ukraina 2014-2020. Szlak Kultury Wołoskiej jako międzynarodowy szlak kulturowy promuje i chroni lokalne dziedzictwo historyczno-kulturowe. Oba te projekty realizują wspólny cel – rekonstrukcję tradycji pasterskich oraz stworzenie zintegrowanego produktu turystycznego pod kątem popularyzacji wołoskiej kultury pasterskiej pogranicza polsko-słowacko-ukraińskiego.

Dostępne środki finansowe

Przygotowując Program, GR wzięła pod uwagę mniejsze niż w programie 2014-2020 środki finansowe. Budżet Programu to 129,3 mln euro EFRR w porównaniu z 178,5 mln euro EFRR na lata 2014-2020. GR skupiła się zatem na wyzwaniach, z którymi można efektywniej zmierzyć się w ramach współpracy transgranicznej. Część problemów Pogranicza wskazanych w analizie społeczno-gospodarczej zostanie rozwiązana lub złagodzona dzięki działaniom finansowanym ze środków krajowych oraz z innych programów UE.

Spójność względem dokumentów strategicznych

Program uwzględnia cele strategiczne Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB) oraz Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Dunaju (Strategia Dunajska). Działania wspierane w Programie są zgodne z celami obydwu strategii. Jednakże, ze względu na jego lokalny zasięg oraz relatywnie niewielki budżet, wpływ Programu na realizację celów obydwu strategii może być minimalny.

Program wspiera nadrzędne cele Agendy Terytorialnej 2030: Sprawiedliwa Europa i Zielona Europa w zakresie promowania perspektyw rozwoju dla wszystkich obszarów i społeczeństw oraz ochrony środowiska naturalnego. W szczególności Program pozostaje w spójności

z priorytetem: 1c: Integration beyond borders: easier living and working across national borders, promując rolę stabilnej współpracy transgranicznej, ponadnarodowej i międzyregionalnej w zakresie rozwoju rynku pracy, mobilności i współpracy instytucjonalnej. Ponadto obszar Programu „Przyjazne naturze i bezpieczne Pogranicze” jest powiązany z priorytetem Agendy: 2a: Healthy environment: better ecological livelihoods, climate-neutral and resilient towns, cities and regions. Wspiera on w ten sposób działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu, zarządzania kryzysowego, ochrony różnorodności biologicznej oraz dbałości o dziedzictwo naturalne i kulturowe Europy.

Program wykazuje również spójność z projektem Makroregionalnej Strategii dla Regionu Karpat. Jej głównym celem jest wzmocnienie konkurencyjności i atrakcyjności makroregionu karpackiego w oparciu o unikalne dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe oraz wewnętrzny potencjał rozwoju. Osiągnięciu tego celu ma służyć wspieraniu trzech obszarów priorytetowych: Konkurencyjne Karpaty, Zielone Karpaty oraz Spójne Karpaty. Działania w Programie w ramach priorytetu „Przyjazne naturze i bezpieczne Pogranicze” są spójne z obszarem priorytetowym II: Zielone Karpaty, a działania w ramach priorytetu „Lepiej połączone Pogranicze” są spójne z obszarem priorytetowym III: Spójne Karpaty. Natomiast priorytet „Twórcze i atrakcyjne turystycznie Pogranicze” zachowuje spójność z obszarem priorytetowym I: Konkurencyjne Karpaty.

Strategia jest kontynuacją Konwencji Karpackiej. W dokumencie tym państwa zobowiązały się do kompleksowej współpracy w zakresie ochrony i zrównoważonego rozwoju Karpat w celu m.in. poprawy jakości życia, wzmocnienia lokalnych gospodarek i społeczności oraz ochrony wartości przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego.

Program jest także zgodny z Koncepcją rozwoju terytorialnego Słowacji (KURS). KURS jest podstawowym dokumentem strategicznym dotyczącym rozwoju terytorialnego kraju. Określa główne kierunki rozwoju, centra rozwoju i rolę głównych ośrodków osadniczych oraz wyznacza osie rozwojowe.

Program jest spójny ze strategiami rozwoju regionalnego województw podkarpackiego, małopolskiego i śląskiego: Strategią rozwoju województwa – Podkarpackie 2030, Strategią Rozwoju Województwa – „Małopolska 2030” oraz Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”. Program powinien być także zgodny z powstającymi (stan na lipiec 2021) trzema programami rozwoju krajów samorządowych żylińskiego, preszowskiego

i koszyckiego (Program gospodárskeho a sociálneho rozvoja kraja) na lata 2021-2027. W szczególności dotyczy to działań realizowanych w ramach priorytetów „Przyjazne naturze i bezpieczne Pogranicze”, „Lepiej połączone Pogranicze” oraz „Twórcze i atrakcyjne turystycznie Pogranicze”.

Na OW, poza programem Polska-Słowacja, udzielane jest również inne wsparcie współfinansowane z środków unijnych na lata 2021-2027. OW – w całości lub częściowo – pokrywa się z terenem, na którym realizowana jest pomoc w ramach:

- innych transgranicznych programów Interreg: Polska-Białoruś-Ukraina, Słowacja – Czechy, Czechy – Polska, Słowacja – Węgry oraz Węgry-Słowacja-Rumunia-Ukraina,
- regionalnych programów operacyjnych dla województw: śląskiego, małopolskiego i podkarpackiego (na Słowacji nie ma podobnych programów regionalnych),
- programu makroregionalnego Polska Wschodnia (na Słowacji nie jest realizowane analogiczne przedsięwzięcie),
- programów krajowych (tylko jeden program krajowy zostanie utworzony na Słowacji – Program Operacyjny Słowacja),
- programów transnarodowych Interreg Europa Środkowa oraz Interreg Region Morza Bałtyckiego,
- programu międzyregionalnego Interreg Europa.

W czterech obszarach interwencja ze wskazanych programów jest spójna tematycznie ze wsparciem w programie Polska-Słowacja na lata 2021-2027. Pierwszą sferą jest troska o środowisko. Działania ukierunkowane na ochronę zasobów naturalnych zaplanowano m.in. w programie Polska-Białoruś-Ukraina, Czechy-Polska, Słowacja-Czechy czy Węgry-Słowacja-Rumunia-Ukraina. Ponadto, kwestia ochrony zasobów naturalnych podejmowana jest w Regionalnych Programach Operacyjnych oraz sektorowych programach krajowych. Również program o szerszym zasięgu terytorialnym Interreg Europa Środkowa 2021-2027 wskazuje cele szczegółowe związane ze środowiskiem: zwiększenie odporności na zmiany klimatu oraz ochronę środowiska naturalnego. W programie Interreg Region Morza Bałtyckiego nie przewiduje się w tym obszarze realizacji podobnych działań jak w Programie Polska-Słowacja 2021-2027 (program Interreg Region Morza Bałtyckiego w sektorze

środowiska będzie koncentrował się m.in. na wsparciu transformacji energetycznej, rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym i inteligentnej zielonej mobilności).

Druga sfera wiąże się z rozwojem turystyki. W programach transgranicznych (np. Polska-Białoruś-Ukraina, Czechy-Polska czy Słowacja-Czechy) wsparcie skupia się na wzmacnianiu potencjału terenów pogranicznych. Krajowe i Regionalne Programy Operacyjne przewidują bardziej punktową interwencję (np. dotyczącą cennych historycznie obiektów, dzieł sztuki o dużej wartości kulturowej). Niemniej, rozwój zaplecza turystyczno-rekreacyjnego w danej części OW dzięki wsparciu spoza programu Polska-Słowacja, może pozytywnie wpłynąć na pozostały teren Pogranicza, przyciągając turystów w ten rejon.

Trzecia sfera dotyczy transportu. Dostrzegana tendencja jest taka, że im szerszy terytorialnie jest zakres programu, tym wyższej klasy i kategorii drogi są obejmowane wsparciem. Tak, jak program Polska-Słowacja skupia się na drogach lokalnych i regionalnych, tak np. program Polska Wschodnia 2021-2027 czy program Słowacja (OP Slovensko) koncentrują się na finansowaniu budowy i przebudowy dróg krajowych i wojewódzkich, rozwoju sieci kolejowej czy infrastruktury subregionalnych przewozów. Poprawa połączeń transportowych regionów wiejskich i peryferyjnych jest wspierana także ze środków programu Interreg Europa Środkowa 2021-2027. Dzięki takiej konstrukcji wsparcia, poprawa stanu infrastruktury drogowej powinna być bardziej kompleksowa.

Czwarta sfera charakterystyczna dla programów transgranicznych Interreg, a także programów transnarodowych i międzyregionalnych, wiąże się ze wspieraniem współpracy instytucji i mieszkańców. Integracja osób z różnych krajów czy kultur uczy otwartości i tolerancji. Dlatego budowanie wzajemnego zaufania dzięki wsparciu z różnych programów Interreg wspomaga rozwijanie kontaktów międzyludzkich opartych o szacunek i wzajemne zainteresowanie.

Liczne inicjatywy i programy pomocowe wdrażane na terenie OW są skoordynowane. Przedstawiciele tych samych samorządów, a także różnych instytucji lub ich związków czy stowarzyszeń, zasiadają w Komitetach Monitorujących (KM) poszczególnych programów. Dzięki temu, mają oni wiedzę na temat ogółu aktywności planowanych i podejmowanych na danym terenie i / lub w danej dziedzinie. Mając realny wpływ na kształt interwencji w poszczególnych programach, instytucje te troszczą się o spójność wsparcia realizowanego

na OW. Ponadto, instytucje programowe (IZ, IK, WS oraz RPK) dbają o przepływ informacji między programem Polska-Słowacja na lata 2021-2027, a pozostałymi inicjatywami.

1.3. Uzasadnienie wybranych celów polityki oraz celów specyficznych

Interreg, odpowiadających im priorytetów, celów szczegółowych oraz form wsparcia z uwzględnieniem, w stosownych przypadkach, kwestii brakujących połączeń w infrastrukturze transgranicznej

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. c)

Tabela 1

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
Cel polityki 2 – bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich	iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Priorytet 1. Przyjazne naturze i bezpieczne Pogranicze	Wyzwanie jakim są zmiany klimatu wymaga działań zaradczych o wymiarze globalnym. Równocześnie realizowane powinny być działania łagodzące skutki zmian klimatu na poziomie lokalnym. Konsekwencje zmian klimatycznych są wyraźnie dostrzegalne na Pograniczu. Zjawiska pogodowe, tj.: <ul style="list-style-type: none"> • silne i gwałtowne wiatry, • nagłe burze, • deszcze nawalne (często powodujące powodzie i

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
<p>inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>			<p>podtopienia),</p> <ul style="list-style-type: none"> • okresy suszy <p>mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa ludności i powodować straty rzeczowe w infrastrukturze (np. podtopienia dróg, przerwania linii energetycznych).</p> <p>Wybór tego celu szczegółowego umożliwi realizację projektów łagodzących skutki zmian klimatu. Dzięki inwestycjom, powinna zmniejszyć się skala zagrożeń powodowanych gwałtownymi zjawiskami pogodowymi. Dlatego też istotne będzie realizowanie działań, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> • minimalizują negatywne konsekwencje zjawisk wynikających ze zmian klimatu, • ułatwiają transgraniczną współpracę służb w zakresie zarządzania kryzysowego i likwidacji skutków klęsk żywiołowych,

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			<ul style="list-style-type: none"> • zwiększają świadomość mieszkańców w zakresie ekologicznych rozwiązań. <p>Skuteczność działań na rzecz łagodzenia skutków zmian klimatu na OW wymaga zaangażowania strony polskiej i słowackiej. Współpraca transgraniczna w tym zakresie umożliwi wypracowanie wspólnych procedur i systemów na rzecz prewencji, monitoringu, reagowania i usuwania skutków sytuacji kryzysowych spowodowanych gwałtownymi zjawiskami pogodowymi.</p> <p>Przeciwdziałanie zmianom klimatycznym jest obecnie ważnym elementem dokumentów strategicznych i polityk na różnych poziomach wdrażania (od gminnego po światowy). Włączenie tego celu szczegółowego do Programu będzie zatem wspierać globalne wysiłki w tym zakresie.</p>

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
<p>Cel polityki 2 – bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności</p>	<p>vii) wzmocnienie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>	<p>Priorytet 1. Przyjazne naturze i bezpieczne Pogranicze</p>	<p>Zasoby naturalne, walory krajobrazu i jego zróżnicowanie, są bogactwem OW i jego turystyczną atrakcją. Analiza społeczno-gospodarcza wykazała, że należą one do najcenniejszych w skali Polski i Słowacji.</p> <p>Zachowanie wysokiego stopnia zróżnicowania roślin i zwierząt, które występują na Pograniczu ma olbrzymie znaczenie poznawcze. Utrzymanie bioróżnorodności jest także niezwykle istotne dla przyszłych pokoleń. Koniecznym działaniem jest więc ochrona środowiska naturalnego OW i równocześnie skuteczne oraz zrównoważone wykorzystanie jego zasobów po obu stronach granicy.</p> <p>Wybór tego celu szczegółowego umożliwi realizację projektów, które:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zabezpieczą i poprawią stan obszarów cennych przyrodniczo, • podejmą walkę z gatunkami

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
miejskiej			<p>inwazyjnymi, stanowiącymi zagrożenie dla unikatowego biosystemu Pogranicza,</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozszerzą współpracę transgraniczną w zakresie śledzenia migracji zwierząt i reagowania w sytuacjach kryzysowych, utrzymania korytarzy ekologicznych, monitorowania zagrożeń przyrodniczych i ich sygnalizowania, • wesprą budowanie świadomości społecznej w zakresie bioróżnorodności. <p>Realizacja projektów powinna przyczynić się do zachowania w dobrym stanie dziedzictwa przyrodniczego OW.</p> <p>Jednocześnie musi ona umożliwiać korzystanie z niego w celach edukacyjnych oraz turystycznych. Dzięki temu więcej osób będzie mogło odwiedzać Pogranicze bez negatywnych konsekwencji dla stanu lokalnego środowiska.</p>

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
<p>Cel polityki 3 – lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności</p>	<p>ii) rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.</p>	<p>Priorytet 2. Lepiej połączone Pogranicze</p>	<p>Powiązane z mobilnością transgraniczną problemy takie jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • niska dostępność komunikacyjna, • niewystarczająca liczba, a przede wszystkim jakość lokalnych i regionalnych połączeń transgranicznych, • deficyty infrastruktury towarzyszącej <p>mają istotny wpływ na ograniczenie rozwoju społeczno-gospodarczego Pogranicza.</p> <p>Długi czas przejazdu oraz niski komfort podróży utrudniają codzienne kontakty Polaków i Słowaków. Skutkiem tego stanu rzeczy są przeszkody we współpracy transgranicznej, jak i brak możliwości pełnego wykorzystania potencjału turystycznego OW.</p> <p>Wybór tego celu szczegółowego umożliwi realizację projektów, które powinny przełożyć się na poprawę infrastruktury drogowej</p>

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			<p>i dostępności komunikacyjnej do transgranicznych atrakcji turystycznych Pogranicza.</p> <p>Dodatkowo przewidywanymi rezultatami działań powinny być:</p> <ul style="list-style-type: none"> • intensyfikacja i pogłębienie relacji społeczno-gospodarczych Pogranicza, • zwiększenie liczby turystów, • wzmocnienie budowania tożsamości regionalnej poprzez rozwój turystyki w obrębie Pogranicza.
<p>Cel polityki 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych</p>	<p>vi) wzmocnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym oraz innowacjach społecznych</p>	<p>Priorytet 3. Twórcze i atrakcyjne turystycznie Pogranicze</p>	<p>Turystyka, oparta na zasobach dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego stanowi największy potencjał polsko-słowackiego Pogranicza i podstawę jego rozwoju.</p> <p>Bogactwo kulturowe i przyrodnicze OW obejmuje m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • unikatowy obszar przyrodniczy polskich i słowackich Karpat, w tym mniejszych, urokliwych pasm górskich,

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			<ul style="list-style-type: none"> • obiekty dziedzictwa materialnego (m.in. zamki, pałace, zbiory muzeów i galerii oraz historyczne księgozbiory w bibliotekach, zabytkowe układy miejskie, zespoły uzdrowiskowe, skanseny, obiekty sakralne) i elementy dziedzictwa niematerialnego (m.in. taniec i śpiew ludowy, tradycyjne techniki rzemiosła ludowego), • obszary NATURA 2000, parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerваты biosfery UNESCO, a także obszary wodno-błotne objęte Konwencją Ramsarską. <p>Wspierane przez Program działania na rzecz ochrony i zrównoważonego korzystania z dziedzictwa Pogranicza powinny umożliwić zintegrowany rozwój obszarów turystycznych i kulturowych poprzez usieciwienie podmiotów turystycznych oraz promocję OW jako atrakcyjnego kierunku</p>

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			<p>turystycznego. W zakres działań będzie wchodzić m.in. rewitalizacja zabytków kultury, rozbudowa szlaków, rozwój i promocja wspólnych ofert turystycznych, inicjatyw i produktów. Podejmowane działania będą wspierać rozwój gospodarczy obszaru oraz powinny pozwolić na utrzymanie istniejących miejsc pracy.</p> <p>Elementem podejmowanych działań będą mogły być konsultacje społeczne propozycji projektowych dla uszczegółowienia potrzeb społecznych. W efekcie powinny powstać m.in. nowe usługi czy też nowe procesy, które przyczynią się do lepszego i skuteczniejszego wykorzystania potencjału turystycznego OW, w tym mogą wpłynąć na wydłużenie pobytu turystów i będą użyteczne dla społeczności lokalnych.</p> <p>Działania finansowane przez Program mogą przyczynić się do</p>

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			osiągnięcia następujących efektów: <ul style="list-style-type: none"> • powstania bardziej konkurencyjnego sektora turystycznego, a tym samym rozwoju społecznego i gospodarczego Pogranicza, • zrównoważonego wykorzystania oraz ochrony istniejących zasobów kulturowych i przyrodniczych, • zachowania i tworzenia nowych miejsc pracy, w tym dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, • rozwoju tożsamości lokalnej wśród mieszkańców Pogranicza i wzmocnienia więzi międzypokoleniowych.
Cel specyficzny Interreg – lepsze zarządzanie współpracą	a) zwiększenie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych, w szczególności tych, którym powierzono	Priorytet 4. Współpraca instytucji i mieszkańców Pogranicza	OW cechuje się stosunkowo niską aktywnością zawodową i społeczną. W celu przeciwdziałania tym zjawiskom, planuje się działania, które: <ul style="list-style-type: none"> • wzmocnią zdolności instytucjonalne organów

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
	zarządzanie konkretnym terytorium, i zainteresowanych stron		<p>administracji publicznej,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwiększą poziom aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców poprzez wzmocnienie potencjału polskich i słowackich instytucji aktywizacyjnych. <p>Celem projektów będzie zwiększenie skuteczności i efektywności pracy organów publicznych, których działania wpływają na sytuację społeczno-gospodarczą Pogranicza. Wspierana będzie także współpraca pomiędzy instytucjami i organizacjami publicznymi oraz państwowymi. Kolejnym celem będzie zwiększenie współpracy pomiędzy podmiotami społeczeństwa obywatelskiego po polskiej i słowackiej stronie OW. Zaangażowanie w projektach instytucji z obu stron granicy powinno zapewnić zwiększenie trafności i efektywności wspólnych planowanych</p>

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			<p>interwencji.</p> <p>Aktywizacja społeczna i zawodowa to cel polityk i strategii od poziomu unijnego aż po gminny. Ten cel szczegółowy wspiera działania na rzecz zwiększenia zatrudnienia i partycypacji społecznej.</p>
<p>Cel szczegółowy Interreg – lepsze zarządzanie współpracą</p>	<p>c) budowanie wzajemnego zaufania, w szczególności poprzez wspieranie działań ułatwiających kontakty międzyludzkie</p>	<p>Priorytet 4. Współpraca instytucji i mieszkańców Pogranicza</p>	<p>Potencjał rozwoju OW stanowi stałe budowanie zaufania i więzi pomiędzy mieszkańcami Polski i Słowacji. Wyrazem tego są realizowane na Pograniczu oddolne inicjatywy odpowiadające na wspólne wyzwania i problemy. Trudnością w realizacji tego typu działań bywają jednak kwestie organizacyjne i finansowe.</p> <p>Aby stymulować współpracę oraz ograniczać bariery z nią związane, będą mogły być finansowane działania ukierunkowane na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowanie i rozwijanie transgranicznych partnerstw działających w różnych sferach życia społecznego (np.

Wybrany cel polityki lub wybrany cel specyficzny Interreg	Wybrany cel szczegółowy	Priorytet	Uzasadnienie wyboru
			<p>kultury, ekologii, turystyki),</p> <ul style="list-style-type: none"> • promowanie idei transgranicznej współpracy oraz wymiany dobrych praktyk w tym zakresie, • zwiększanie świadomości środowiskowej oraz wspólnej tożsamości mieszkańców Pogranicza. <p>Realizacja tych działań powinna przełożyć się na wielowymiarową poprawę jakości życia na Pograniczu.</p> <p>Współpraca strony polskiej i słowackiej stanowi podstawę budowania tożsamości Pogranicza i wspólnego rozwiązywania istotnych dla obszaru problemów. Wspólne działania mogą przyczynić się do realizacji tego celu.</p>

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. d) i e)

2.1. Priorytet 1. Przyjazne naturze i bezpieczne Pogranicze

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. d)

2.1.1. Cel szczegółowy: wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

2.1.1.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Przykładowe typy działań:

1. łagodzenie negatywnych skutków zmian klimatu w wymiarze transgranicznym, w tym tych o charakterze klęsk żywiołowych,
2. poprawa współpracy w zakresie transgranicznego zarządzania kryzysowego, w tym wymiana doświadczeń / wspólne szkolenia służb ratowniczych,
3. analizy i strategie w zakresie opracowywania planów działania oraz pilotaże, które dotyczą przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatu w wymiarze transgranicznym, w szczególności w postaci klęsk żywiołowych,
4. działania edukacyjne w zakresie działań adaptacyjnych i mitygacyjnych do zmian klimatu, które są realizowane tylko jako działania uzupełniające trzy pierwsze typy działań.

Wybrane do realizacji działania odpowiadają na potrzebę wypracowania rozwiązań łagodzących skutki gwałtownych zjawisk pogodowych, które wynikają ze zmian

klimatycznych. Działania te powinny wspomóc dostosowanie do zmian klimatycznych, a także powinny zapobiegać ryzykom i zwiększać odporność na klęski żywiołowe.

Projekty powinny ułatwiać adaptację do zmian klimatu i przyczyniać się do ograniczenia ich skutków. Inwestycje realizowane w tym zakresie będą mogły dotyczyć: budowy ogrodów wodnych, zielonych ścian, realizacji obiektów małej retencji, inwestycji służących zatrzymywaniu i gromadzeniu wody opadowej itp.

Wskazane typy działań obejmą także współpracę służb ratowniczych. W jej ramach możliwe będzie opracowywanie systemu współdziałania tych służb w zakresie ostrzegania, monitorowania i reagowania w sytuacjach kryzysowych, tworzenie wspólnych systemów informowania i ostrzegania mieszkańców i turystów o zmieniających się warunkach atmosferycznych, w szczególności na obszarach górskich. Współpraca służb ratowniczych będzie mogła dotyczyć także różnego rodzaju szkoleń, wymiany doświadczeń pomiędzy służbami ratunkowymi oraz wspólnych ćwiczeń w zakresie transgranicznych akcji /działań ratowniczych. Przedsięwzięcia w tym obszarze mogą również uwzględniać inwestycje wzmacniające zdolności operacyjne służb kryzysowych, np.: zakupy specjalistycznego sprzętu niezbędnego do prowadzenia wspólnych, transgranicznych systemów monitorowania, ostrzegania, reagowania i zarządzania kryzysowego, w tym także zakupy specjalistycznego oprogramowania.

Przygotowywane w ramach projektów analizy i strategii powinny umożliwiać zdefiniowanie głównych przeszkód w zakresie transgranicznego zarządzania kryzysowego i określenie sposobów rozwiązania wspólnych problemów. Pilotáže natomiast pozwolą sprawdzić w praktyce planowane rozwiązania. Dzięki nim można będzie ocenić, czy zaplanowane metody redukcji barier przynoszą pożądany efekt, a także zmniejszyć w ten sposób ryzyko niepowodzenia projektu.

Przedsięwzięcia miękkie i inwestycyjne, które będą realizowane w tym celu szczegółowym, mogą wspierać działania edukacyjne (np. spotkania i prelekcje). Dzięki nim mieszkańcy Pogranicza będą mogli lepiej poznać tematykę i możliwości działań adaptacyjnych i zapobiegawczych w stosunku do zmian klimatu, a także skutecznie przyswajać zasady postępowania w czasie wystąpienia klęski żywiołowej. W ten sposób projekty tego typu uzupełnią i wzmocnią efekt podejmowanych działań inwestycyjnych i analitycznych.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków.

2.1.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
1	2.4	RCO 116	Wspólnie opracowane rozwiązania	Liczba wspólnie wypracowanych rozwiązań	5	21
1	2.4	RCO 87	Organizacje współpracujące ponad granicami	Liczba organizacji	17	75
1	2.4	RCO 84	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Liczba działań pilotażowych	2	11
1	2.4	RCO 83	Wspólnie opracowane strategie i plany działania	Liczba strategii / planów działań	6	28

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Prio-rytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
1	2.4	RCR 79	Wspólne strategie i plany działania wdrożone przez organizacje	Liczba strategii/planów działań	0	2021	28	Centralny System Teleinformatyczny 2021 / ankieta	
1	2.4	RCR 84	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Liczba organizacji	0	2021	60	Centralny System Teleinformatyczny 2021 / ankieta	
1	2.4	RCR 104	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na większą skalę przez organizacje	Liczba wdrożonych lub zastosowanych rozwiązań	0	2021	10	Centralny System Teleinformatyczny 2021 / ankieta	

2.1.1.3 Główne grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Głównymi grupami docelowymi będą:

- wszyscy mieszkańcy OW, w tym także grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- osoby przyjezdne – turyści, kuracjusze oraz osoby odwiedzające OW w sprawach służbowych.

Bezpośrednimi beneficjentami projektów mogą być np. samorządy i służby zarządzania kryzysowego (m.in. policja, straż pożarna, Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, ratownictwo medyczne).

2.1.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna e: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Działania są kierowane do całego OW. Interwencje związane z przeciwdziałaniem klęskom żywiołowym (jak np. susze, powódzie) są w szczególności adresowane do obszarów górskich, na których problem ten jest szczególnie nasilony.

2.1.1.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Nie przewidziano wykorzystywania instrumentów finansowych.

2.1.1.6 Indykatywny podział zasobów programu UE wg rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	2.4	058 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: powodzie i osunięcia ziemi (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	6 829 062,62
1	EFRR	2.4	059 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: pożary (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	5 122 000,00
1	EFRR	2.4	060 Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: inne ryzyka, np. burze i susze (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	5 122 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	2.4	01 Dotacja	17 073 062,62

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	2.4	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	17 073 062,62

2.1.2. Cel szczegółowy: wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

2.1.2.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Przykładowe typy działań:

1. ochrona i poprawa stanu obszarów cennych przyrodniczo,
2. przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu i pojawianiu się gatunków inwazyjnych,
3. analizy, strategie, pilotaże w zakresie opracowywania planów działania na rzecz ochrony i utrzymania transgranicznych korytarzy ekologicznych,
4. działania edukacyjne, które służą zwiększeniu świadomości społecznej w zakresie bioróżnorodności (jedynie jako uzupełnienie trzech pierwszych typów działań).

Działania te wzmacnią potencjał Pogranicza, którym jest wysoki stopień różnorodności biologicznej, liczne obszary chronione czy bogactwo zasobów przyrodniczych. Wybrane działania powinny przyczyniać się do zachowania w niepogorszonym stanie środowiska naturalnego i zwiększenia bioróżnorodności. Projekty dofinansowane ze środków Programu będą przyczyniać się do zachowania cennego dziedzictwa przyrodniczego OW. Dzięki ich realizacji powinny też zwiększyć się możliwości korzystania z walorów edukacyjnych oraz turystycznych Pogranicza.

Przewidywany wzrost liczby odwiedzających Pogranicze nie powinien wpłynąć negatywnie na stan środowiska naturalnego. W Programie będą prowadzone działania edukacyjne promujące zachowania i postawy społeczne ukierunkowane na zrównoważone gospodarowanie i korzystanie z zasobów środowiska przyrodniczego. Celem działań edukacyjnych (np. spotkań, prelekcji, odczytów) będzie też pokazanie mieszkańcom

Pogranicza konieczności realizacji przedsięwzięć związanych z ochroną przyrody. Oczekuje się, że spowoduje to zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców OW, co powinno zmienić ich nawyki i przyzwyczajenia oraz wzmocnić efekty pozostałych działań podejmowanych w tym priorytecie. Ponadto, realizowane projekty powinny przyczynić się do wzmocnienia spójności społecznej oraz wpłynąć pozytywnie na sposób postrzegania regionu i jego transgranicznego dziedzictwa naturalnego przez mieszkańców Pogranicza.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków.

2.1.2.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
1	2.7	RCO 116	Wspólnie opracowane rozwiązania	Liczba wspólnie wypracowanych rozwiązań	2	9
1	2.7	RCO 87	Organizacje współpracujące ponad granicami	Liczba organizacji	8	34
1	2.7	RCO 84	Wspólnie opracowane działania pilotażowe zrealizowane w ramach projektów	Liczba działań pilotażowych	1	5
1	2.7	RCO 83	Wspólnie opracowane strategie i plany działania	Liczba strategii / planów działań	3	12

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
1	2.7	RCR 79	Wspólne strategie i plany działania wdrożone przez organizacje	Liczba strategii/ planów działań	0	2021	12	Centralny System Teleinformatyczny 2021/ ankieta	
1	2.7	RCR 84	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Liczba organizacji	0	2021	27	Centralny System Teleinformatyczny 2021 / ankieta	
1	2.7	RCR 104	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na większą skalę	Liczba wdrożonych lub zastosowanych rozwiązań	0	2021	5	Centralny System Teleinformatyczny 2021 / ankieta	

2.1.2.3 Główne grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Głównymi grupami docelowymi będą:

- wszyscy mieszkańcy OW, w tym także grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- turyści oraz osoby przyjezdne, które na terenie OW będą chciały znaleźć zachowane w dobrej kondycji środowisko naturalne.

Bezpośrednimi beneficjentami projektów mogą być np. właściciele, zarządcy i operatorzy obiektów i zespołów przyrody, zarządcy lasów i ich jednostki organizacyjne oraz organizacje zajmujące się ochroną i promocją przyrody.

2.1.2.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna e: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Działania są kierowane do całego OW, na którym znajdują się transgraniczne obszary szczególnie cenne pod względem przyrodniczym, m.in. parki narodowe, parki krajobrazowe, rezerваты biosfery UNESCO, obszary wodno-błotne objęte Konwencją Ramsarską, obszary NATURA 2000, sieci korytarzy ekologicznych ECONET.

2.1.2.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Nie przewidziano wykorzystywania instrumentów finansowych.

2.1.2.6 Indykatywny podział zasobów programu UE wg rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	2.7	078 Ochrona, regeneracja i zrównoważone wykorzystanie obszarów Natura 2000	3 878 593,92
1	EFRR	2.7	079 Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, dziedzictwo naturalne i zasoby naturalne, zielona i niebieska infrastruktura	3 878 593,93

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFR	2.7	01 Dotacja	7 757 187,85

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	2.7	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	7 757 187,85

2.2. Priorytet 2. Lepiej połączone Pogranicze

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. d)

2.2.1. Cel szczegółowy: rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

2.2.1.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Przykładowe typy działań:

1. poprawa jakości infrastruktury drogowej o charakterze transgranicznym,
2. poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej prowadzącej do atrakcji turystycznych o znaczeniu transgranicznym.

Działania te odpowiadają na problem utrudnionych kontaktów społecznych i gospodarczych mieszkańców Pogranicza oraz ograniczonego dostępu turystów do atrakcji OW z powodu złego stanu infrastruktury drogowej o charakterze transgranicznym. Rozumiana jest ona jako drogi prowadzące do granicy państwa oraz odcinki krajowe dróg, które są istotne dla usprawnienia mobilności transgranicznej na OW. Z kolei atrakcje turystyczne o znaczeniu transgranicznym to atrakcje, których walory skłaniają mieszkańców oraz turystów do przyjazdu do kraju sąsiedniego w celu skorzystania z nich.

Działania wdrażają cel szczegółowy, który dotyczy rozwoju zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności na szczeblu krajowym, regionalnym oraz lokalnym (w tym poprawy dostępu do sieci TEN-T i mobilności transgranicznej). Ich rezultaty powinny

przyczynić się do poprawy warunków podróżowania po Pograniczu oraz zwiększenia jego transgranicznej dostępności.

Dzięki lepszemu dojazdowi do obiektów turystycznych o znaczeniu transgranicznym, więcej turystów będzie mogło je odwiedzić, w tym także spoza OW. Ponadto, lepszy dojazd do obiektów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego przyczyni się do usprawnienia turystyki. Zapewnienie mieszkańcom Pogranicza łatwiejszego dostępu do dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego zapewne wpłynie na zwiększenie zainteresowania lokalną ofertą muzealną, wystawienniczą itd. Dzięki temu ludność OW będzie bardziej świadoma swojej historii oraz dziedzictwa kulturowego. Dzięki tego typu projektom powinna wzrosnąć także mobilność ludności oraz zwiększyć się jej udział w życiu społeczno-gospodarczym Pogranicza.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków.

2.2.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
2	3.2	RCO 46	Długość dróg przebudowanych lub zmodernizowanych – poza TEN-T	Kilometry	6	54

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
2	3.2	RCR 104	Rozwiązania przyjęte lub zastosowane na większą skalę	Liczba wdrożonych lub zastosowanych rozwiązań	0	2021	5	Centralny System Teleinformatyczny 2021 / ankieta	

2.2.1.3 Główne grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Głównymi grupami docelowymi będą:

- wszyscy mieszkańcy OW, w tym także grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- osoby przyjezdne, np. turyści i osoby czasowo przebywające na Pograniczu ze względów zawodowych.

Bezpośrednimi beneficjentami projektów mogą być np. Jednostki Samorządu Terytorialnego, ich stowarzyszenia i jednostki im podległe oraz zarządcy dróg publicznych.

2.2.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna e: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Działania są kierowane do całego OW.

2.2.1.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Nie przewidziano wykorzystywania instrumentów finansowych.

2.2.1.6 Indykatywny podział zasobów programu UE wg rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	3.2	090 Nowo wybudowane lub rozbudowane inne krajowe, regionalne i lokalne drogi dojazdowe	23 005 740,19

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	3.2	01 Dotacja	23 005 740,19

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	3.2	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	23 005 740,19

2.3. Priortet 3. Twórcze i atrakcyjne turystycznie Pogranicze

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. d)

2.3.1. Cel szczegółowy: wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

2.3.1.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Przykładowe typy działań:

1. wspieranie rozwoju transgranicznych konkurencyjnych / innowacyjnych / zintegrowanych produktów / usług / ofert turystycznych, w celu zwiększenia roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym i włączeniu społecznym,
2. zachowanie, udostępnienie i promocja materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego o znaczeniu transgranicznym,
3. tworzenie systemów informacji i promocji turystyki, które popularyzują OW jako atrakcyjny cel turystyczny.

Wskazane działania przyczynią się do realizacji celu szczegółowego, czyli zwiększenia roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym oraz innowacjach społecznych. Poprzez wzmocnienie branży turystycznej oraz branż powiązanych z nią w sposób bezpośredni i pośredni Pogranicze powinno szybciej rozwijać się gospodarczo i społecznie. Zwiększenie wartości turystycznej dziedzictwa kulturowego Pogranicza będzie skutkowało wzrostem jego atrakcyjności. Wybrane działania powinny umożliwić stworzenie i wypromowanie nowych, wspólnych produktów oraz nowych kierunków turystycznych w miejscach OW, których potencjał nie został do tej pory wystarczająco zagospodarowany. Celem realizowanych projektów będzie zwiększenie rozpoznawalności i pozytywnych

skojarzeń z regionem transgranicznym. Zmodernizowana infrastruktura turystyczna i rekreacyjna powiązana z dziedzictwem OW oraz lepszy dostęp do informacji o nim umożliwią miejscowej ludności oraz turystom szersze korzystanie z potencjału Pogranicza.

Bardzo istotnym elementem działań w zakresie społecznego i gospodarczego rozwoju turystyki na Pograniczu jest tworzenie sieci społecznych. W Programie sieci społeczne rozumiane są jako relacje oparte na przykład na wolontariacie czy też dzieleniu się doświadczeniem (wolontariusze pomagają osobom z niepełnosprawnościami, artyści ludowi uczą fachu młodych ludzi). W szerszym kontekście są pojmowane jako współpraca instytucji różnych sektorów, np. współpraca instytucji publicznych z sektorem prywatnym w celu świadczenia usług (nieodpłatnych i odpłatnych) dla społeczności lokalnych oraz turystów.

Jednym z efektów powiązań społecznych powinno być włączenie społeczne. Włączenie społeczne nabiera szczególnego znaczenia w czasie kryzysu pandemicznego, ale również ma związek ze zmianami demograficznymi (np. starzeniem się społeczeństwa, bezrobociem wśród osób młodych, wyludniającymi się regionami, które zmagają się z problemem niedoboru umiejętności, drenażem mózgow etc.).

Ważne jest więc włączanie różnych grup społecznych oraz przedstawicieli różnych sektorów (interesariuszy projektu Interreg) w projektowanie i wdrażanie przedsięwzięć w sektorach kultury i turystyki. Takie działanie pozwoli lepiej wykorzystać potencjał tych branż do podnoszenia poziomu i jakości życia na OW. Konsultacje społeczne i dialog z interesariuszami projektu (grupą docelową) pozwolą zastosować bardziej efektywne sposoby zaspokojenia potrzeb społecznych Pogranicza. W ich wyniku będą mogły powstać projekty o charakterze innowacji społecznych, które wprowadzą m.in. nowe produkty, nowe usługi, nowe procesy oraz nowe platformy. Innowacje społeczne będą powstawać przy współpracy sektora publicznego, prywatnego, non-profit oraz lokalnej społeczności. Międzysektorowa współpraca będzie rozwijać więc aktywizację społeczną i przyczyniać się m.in. do zachowania miejsc pracy na OW. Korzyści powinni odnieść wszyscy zainteresowani (sektor prywatny, sektor publiczny oraz mieszkańcy i turyści).

Działania podejmowane w ramach tego celu szczegółowego powinny wzmocnić zdolności sprawcze społeczności zamieszkujących Pogranicze, przy jednoczesnym lepszym wykorzystaniu zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. W ten sposób poprawi się atrakcyjność OW jako miejsca do życia i wypoczynku.

W tym celu szczegółowym będą też realizowane małe projekty w ramach FMP. Małe projekty odpowiadają na wyzwania i problemy społeczności lokalnej i są często instrumentem łączenia różnych (w tym marginalizowanych – np. seniorzy, osoby niepełnosprawne, samotne matki z dzieckiem) grup oraz realizowania ich potrzeb społecznych. Efekty małych projektów (projektów o stosunkowo niewielkiej skali finansowej) będą służyły nie tylko społecznościom lokalnym, ale także turystom odwiedzającym OW. Działania „miękkie” polegające m.in. na organizacji wydarzeń kulturalnych, turystycznych, podtrzymywaniu tradycji lokalnych w połączeniu z inwestycjami o niewielkiej skali finansowej (nowa lub modernizowana infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna) przyczynią się do pozytywnych zmian na Pograniczu i wzmocnienia jego potencjału turystycznego.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków.

2.3.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
3	4.6	RCO 77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Liczba wspartych obiektów kultury i turystycznych	29	100
3	4.6	RCO 87	Organizacje współpracujące ponad granicami	Liczba organizacji	120	400
3	4.6	RCO 115	Wspólnie organizowane transgraniczne wydarzenia publiczne	Liczba wspólnych wydarzeń	330	1200

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
3	4.6	RCR 77	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	Liczba odwiedzających/ rok	0	2021	900 000	Centralny System Teleinformatyczny 2021 / ankieta	
3	4.6	RCR 84	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Liczba organizacji	0	2021	320	Centralny System Teleinformatyczny 2021 / ankieta	

2.3.1.3 Główne grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Głównymi grupami docelowymi będą:

- turyści, którzy korzystają z atrakcji turystycznych Pogranicza,
- mieszkańcy OW, w tym grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- regionalni, lokalni artyści i rzemieślnicy oraz zespoły i grupy prezentujące tradycje i zwyczaje ludowe,
- przedstawiciele sektora prywatnego oraz non-profit.

Bezpośrednimi beneficjentami projektów mogą być np. właściciele, zarządcy i operatorzy obiektów kultury oraz obiektów i zespołów przyrody.

2.3.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna e: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Działania są kierowane do całego OW, na którym znajdują się cenne obiekty materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego, m.in. obiekty wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO, parki kulturowe, zamki, pałace, zabytkowe układy miejskie i zespoły uzdrowiskowe, skanseny, cmentarze wojenne, a także działają zespoły folklorystyczne.

2.3.1.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Nie przewidziano wykorzystywania instrumentów finansowych.

2.3.1.6 Indykatywny podział zasobów programu UE wg rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	4.6	165 Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych	18 850 000,00
3	EFRR	4.6	166 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	25 129 561,68
3	EFRR	4.6	167 Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000	18 670 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	4.6	01 Dotacja	62 649 561,68

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	4.6	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	62 649 561,68

2.4. Priorytet 4. Współpraca instytucji i mieszkańców Pogranicza

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. d)

2.4.1. Cel szczegółowy: zwiększenie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych, w szczególności tych, którym powierzono zarządzanie konkretnym terytorium, i zainteresowanych stron

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

2.4.1.1 Powiązane rodzaje działań oraz ich oczekiwany wkład w realizację wspomnianych celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, strategii makroregionalnych i strategii na rzecz basenu morskiego

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Przykładowe typy działań:

1. budowanie zdolności instytucjonalnej organów administracji publicznej,
2. wzmacnianie współpracy i potencjału zdolności instytucji działających w obszarze aktywizacji społecznej i zawodowej, w tym w zakresie tworzenia i wdrażania usług i programów aktywizacyjnych,
3. transgraniczne analizy, strategie i plany działań.

Działania te będą realizować cel szczegółowy, który dotyczy zwiększenia zdolności instytucjonalnej organów publicznych (np. urzędów pracy) i innych zainteresowanych stron (np. EUWT) w zakresie współpracy transgranicznej na wszystkich szczeblach.

Współpraca transgraniczna jest istotna dla skutecznej i efektywnej realizacji wszystkich priorytetów Programu. Działania w ramach tego celu szczegółowego wzmocnią potencjał, zdolności i kompetencje organów publicznych oraz innych zainteresowanych stron.

Realizowane działania powinny zwiększyć skuteczność i efektywność pracy organów publicznych. W ten sposób pośrednio będą one wspierać realizację pozostałych celów szczegółowych Programu.

Wybrane działania służyć będą także wspomaganie i pogłębianie współpracy transgranicznej między instytucjami publicznymi, organizacjami i obywatelami OW – wymianie doświadczeń i dobrych praktyk w celu rozwiązywania wspólnych problemów transgranicznych. Ważnym obszarem działań będzie wspieranie instytucji świadczących usługi na rzecz aktywizacji zawodowej i społecznej w wymiarze terytorialnym. Dzięki uzyskanej pomocy, instytucje te będą mogły zaproponować bogatszy katalog działań lepiej dopasowanych do potrzeb lokalnej społeczności. Mieszkańcy zyskają przez to szerszy dostęp do usług i programów aktywizacyjnych, rehabilitacyjnych i resocjalizacyjnych, także w kraju sąsiedzkim. Zmniejszenie bezrobocia czy zwiększenie partycypacji społecznej powinny pozytywnie wpłynąć na spójność wewnętrzną całego OW.

Współpraca instytucji z obu krajów nie powinna być ograniczana przez odmienne i skomplikowane procedury administracyjne oraz urzędowe. Dlatego w Programie będą podejmowane działania prowadzące do niwelowania tego typu barier. Proponowane działania umożliwią pełniejsze zrozumienie, jak funkcjonują krajowe systemy prawno-administracyjne. Lepsza znajomość krajowych systemów ułatwi opracowanie procedur umożliwiających lepiej skoordynowane działania w wymiarze transgranicznym.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków.

2.4.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
4	Interreg (a)	RCO 87	Organizacje współpracujące ponad granicami	Liczba organizacji	3	11

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
4	Interreg (a)	RCR 84	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Liczba organizacji	0	2021	9	Centralny System Teleinformatyczny 2021 / ankieta	

2.4.1.3 Główne grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Głównymi grupami docelowymi będą:

- instytucje realizujące zadania z obszaru aktywizacji społecznej i zawodowej,
- wszyscy mieszkańcy OW, w tym w szczególności znajdujący się w trudniejszym położeniu socjalnym lub zarobkowym, np. seniorzy, osoby z niepełnosprawnością, osoby ubogie lub zagrożone ubóstwem, niepracująca i nieucząca się młodzież, osoby o zawodach, na które nie ma zapotrzebowania na lokalnym rynku pracy oraz osoby z branż dotkniętych kryzysem,
- osoby przyjezdne.

Bezpośrednimi beneficjentami mogą być np. jednostki samorządu terytorialnego, ich stowarzyszenia oraz instytucje otoczenia biznesu i instytucje systemu oświaty.

2.4.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna e: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Działania są kierowane do całego OW.

2.4.1.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Nie przewidziano wykorzystywania instrumentów finansowych.

2.4.1.6 Indykatorywny podział zasobów programu UE wg rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	Interreg (a)	170 Zwiększenie zdolności instytucji programu oraz podmiotów związanych z wdrażaniem Funduszy	1 034 728,97
4	EFRR	Interreg (a)	173 Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron do wdrażania projektów i inicjatyw w zakresie współpracy terytorialnej w kontekście transgranicznym, transnarodowym, morskim i międzyregionalnym	1 551 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	Interreg (a)	01 Dotacja	2 585 728,97

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	Interreg (a)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	2 585 728,97

2.4.2. Cel szczegółowy: budowanie wzajemnego zaufania, w szczególności poprzez wspieranie działań ułatwiających kontakty międzyludzkie

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e)

2.4.2.1 Rodzaje działań i ich oczekiwany wkład w realizację celu szczegółowego oraz, w stosownych przypadkach, w strategii makroregionalnej i strategii obszarów morskich

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (i), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (ii)

Przykładowe typy działań:

1. wspieranie współpracy na rzecz budowania transgranicznych partnerstw,
2. wspieranie lokalnych inicjatyw transgranicznych podejmowanych na rzecz poprawy jakości życia na Pograniczu,
3. wzmacnianie integracji transgranicznej i budowanie wspólnej tożsamości mieszkańców Pogranicza,
4. wzmacnianie mechanizmów współpracy oraz wzajemnego poznawania i rozumienia w celu stymulowania i rozwijania powiązań gospodarczych na OW,
5. wymiana dobrych praktyk, promocja współpracy na rzecz wspólnych rozwiązań w zakresie środowiska oraz niskoemisyjnej gospodarki,
6. podnoszenie świadomości i promocja proekologicznych zachowań mieszkańców Pogranicza.

Działania te będą realizować cel szczegółowy, który dotyczy budowania wzajemnego zaufania.

Pogłębienie współpracy transgranicznej powinno pomóc przezwyciężyć istniejące różnice wynikające z odmiennych zwyczajów społecznych czy kulturowych (np. językowych, związanych z przyjętymi sposobami obchodzenia świąt religijnych).

Z kolei działania proekologiczne przyczynią się do wypromowania postaw i zachowania (mieszkańców i turystów), które służą zrównoważonemu gospodarowaniu i korzystaniu z zasobów środowiska naturalnego. W przypadku środowiska, granica państwowa jest

umowną barierą, dlatego konieczne są wspólne wysiłki na rzecz edukacji ekologicznej. W przeciwnym przypadku, zaniedbania po jednej stronie granicy mogą negatywnie wpływać na część OW w drugim kraju. Zanieczyszczenia wody, powietrza czy nawet gleb w naturalny sposób przemieszczają się po całym OW.

Dzięki wsparciu, mieszkańcy OW będą mogli w większym stopniu wykorzystywać walory swojego miejsca zamieszkania. Podejmowane przez Program działania powinny spowodować zmianę nieekologicznych nawyków i zachowań. Zwiększenie świadomości ekologicznej stworzy większe szanse na czerpanie korzyści z czystszej powietrza, wód, lasów itd. Dla kuracjuszy, turystów, a także osób podróżujących biznesowo pobyt na OW sprawnie zarządzanym administracyjnie i atrakcyjnym turystycznie, będzie dodatkowym walorem podróży prywatnych i służbowych.

Poprawa warunków dla funkcjonowania lokalnych przedsiębiorstw (mikro, małych i średnich) z obszaru pogranicza przez ułatwienie dostępu do innowacyjnych rozwiązań i wsparcie dla nawiązywania nowych kontaktów zagranicznych wpłynie na zwiększenie ich rozpoznawalności i zwiększenie popytu na wytwarzane przez nie produkty. W rezultacie tych działań o małej skali zwiększy się konkurencyjność OW jako całości.

W przypadku programów INTERACT i ESPON:

Podstawa prawna: art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (i)

Określenie pojedynczego beneficjenta lub ograniczonego wykazu beneficjentów i procedura przyznawania środków.

2.4.2.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (ii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iii)

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Numer identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
4	Interreg (c)	RCO 81	Uczestnictwo we wspólnych działaniach transgranicznych	Liczba osób/ uczestników	9 100	39 200
4	Interreg (c)	RCO 87	Organizacje współpracujące ponad granicami	Liczba organizacji	27	120
4	Interreg (c)	RCO 115	Wspólnie organizowane transgraniczne wydarzenia publiczne	Liczba wydarzeń	130	570

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Rok referencyjny	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
4	Interreg (c)	RCR 85	Uczestnictwo we wspólnych działaniach transgranicznych po zakończeniu projektu	Liczba osób/uczestników	0	2021	31 300	Centralny System Teleinformatyczny 2021 / ankieta	
4	Interreg (c)	RCR 84	Organizacje współpracujące ponad granicami po zakończeniu projektu	Liczba organizacji	0	2021	96	Centralny System Teleinformatyczny 2021 / ankieta	

2.4.2.3 Główne grupy docelowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iii), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (iv)

Głównymi grupami docelowymi będą:

- mieszkańcy OW, w tym grupy osób wykluczonych, np. imigranci, osoby długotrwale bezrobotne, seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami,
- kuracjusze i turyści odwiedzający OW, a także osoby podróżujące biznesowo,
- przedsiębiorstwa, zwłaszcza mikro, małe i średnie.

Bezpośrednimi beneficjentami mogą być np. jednostki samorządu terytorialnego, ich stowarzyszenia, właściciele, zarządcy i operatorzy obiektów i zespołów przyrody, stowarzyszenia gospodarcze, instytucje otoczenia biznesu i instytucje systemu oświaty, a także organizacje pozarządowe – fundacje i stowarzyszenia.

2.4.2.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania zintegrowanych inwestycji terytorialnych, rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lub innych narzędzi terytorialnych

Podstawa prawna e: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (iv)

Działania są kierowane do całego OW.

2.4.2.5 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (v)

Nie przewidziano wykorzystywania instrumentów finansowych.

2.4.2.6 Indykatywny podział zasobów programu UE wg rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. e) ppkt (vi), art. 17 ust. 9 lit. c) ppkt (v)

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	Interreg (c)	170 Zwiększenie zdolności instytucji programu oraz podmiotów związanych z wdrażaniem Funduszy	3 103 187,85
4	EFRR	Interreg (c)	173 Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron do wdrażania projektów i inicjatyw w zakresie współpracy terytorialnej w kontekście transgranicznym, transnarodowym, morskim i międzyregionalnym	4 654 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	Interreg (c)	01 Dotacja	7 757 187,85

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	Interreg (c)	33 Brak ukierunkowania terytorialnego	7 757 187,85

3. Plan finansowy

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. f)

3.1. Środki finansowe w podziale na poszczególne lata

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. g) ppkt (i), art. 17 ust. 4 lit. a)–d)

Tabela 7

Fundusz	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Ogółem
EFRR (cel „Współpraca terytorialna”)	17 390 306	17 738 112	18 092 874	18 454 732	18 823 827	19 200 303	19 584 309	129 284 462
Ogółem	17 390 306	17 738 112	18 092 874	18 454 732	18 823 827	19 200 303	19 584 309	129 284 462

3.2. Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. f) ppkt (ii), art. 17 ust. 4 lit. a)–d)

Tabela 8

Nr celu polityki	Priorytet	Fundusz (stosownie do przypadku)	Podstawa obliczenia wsparcia UE (ogółem koszt kwalifikowalny lub wkład publiczny)	Wkład UE (a)=(a1)+(a2)	Indykatorywny podział wkładu UE		Wkład krajowy (b)=(c)+(d)	Indykatorywny podział wkładu krajowego		Ogółem (e)=(a)+(b)	Stopa dofinansowania (f)=(a)/(e)	Wkłady państw trzecich (dla celów informacyjnych)
					bez pomocy technicznej na podstawie art. 27 ust. 1 (a1)	na pomoc techniczną na podstawie art. 27 ust. 1 (a2)		Krajowy wkład publiczny (c)	Krajowy wkład prywatny (d)			
2	Priorytet 1	EFRR	Ogółem	26 568 368,00	24 830 250,47	1 738 117,53	6 642 092,00	5 977 883,00	664 209,00	33 210 460,00	80%	0
3	Priorytet 2	EFRR	Ogółem	24 616 142,00	23 005 740,19	1 610 401,81	6 154 036,00	6 154 036,00	0,00	30 770 178,00	80%	0
4	Priorytet 3	EFRR	Ogółem	67 035 031,00	62 649 561,68	4 385 469,32	16 758 758,00	15 082 882,00	1 675 876,00	83 793 789,00	80%	0
Interreg	Priorytet 4	EFRR	Ogółem	11 066 921,00	10 342 916,82	724 004,18	2 766 731,00	2 559 226,00	207 505,00	13 833 652,00	80%	0
	Ogółem	EFRR	Ogółem	129 286 462,00	120 828 469,16	8 457 992,84	32 321 617,00	30 834 498,64	1 487 118,00	161 608 079,00	80%	0

4. Działania podjęte w celu zaangażowania odpowiednich partnerów programu w przygotowanie programu Interreg oraz rola tych partnerów programu we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. g)

Zaangażowanie partnerów w przygotowanie Programu

Przygotowanie programu współpracy Interreg Polska-Słowacja w latach 2021-2027 zainicjowali członkowie KM programu 2014-2020. Na podstawie ich decyzji zawiązana została polsko-słowacka GR odpowiedzialna za przygotowanie nowej jego edycji. Rozpoczęła ona prace w czerwcu 2019 roku. Jej pracami kierowało polskie ministerstwo zarządzające programem 2014-2020 we współpracy ze słowacką Instytucją Krajową (ministerstwo odpowiedzialne za programy współpracy transgranicznej Interreg).

Skład GR został ustalony zgodnie z zasadą partnerstwa i przy współudziale przedstawicieli różnych zainteresowanych stron. Jej członkowie reprezentowali polskie i słowackie instytucje publiczne szczebla krajowego, regionalnego i lokalnego. W gronie GR znaleźli się także partnerzy społeczno-gospodarczy i organizacje reprezentujące społeczeństwo obywatelskie.

W celu wyłonienia partnerów społeczno-gospodarczych polskie ministerstwo zwróciło się do polskich organizacji zrzeszających instytucje z dziedziny:

- nauki i szkolnictwa wyższego,
- ochrony praw pracowników,
- spraw dotyczących pracodawców i organizacji gospodarczych,

a także do Rady Działalności Pożytku Publicznego z prośbą o wyznaczenie reprezentantów danej grupy partnerów do udziału w pracach nad Programem. W ten sposób w skład GR weszli przedstawiciele:

- środowiska gospodarczego reprezentowanego przez Regionalną Izbę Handlu i Przemysłu w Bielsku-Białej,
- środowiska nauki reprezentowanego przez Polską Akademię Nauk,

- organizacji związków zawodowych reprezentowanych przez Radę Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych Województwa Małopolskiego,
- społeczeństwa obywatelskiego działającego na rzecz równości szans i niedyskryminacji reprezentowanego przez Stowarzyszenie Projektów Międzynarodowych „INPRO” z Rzeszowa,
- społeczeństwa obywatelskiego działającego na rzecz ochrony środowiska reprezentowanego przez Stowarzyszenie „EKOSKOP” z Rzeszowa.

Słowackie ministerstwo odpowiedzialne za skład swojej delegacji narodowej w GR wystąpiło w tej sprawie do słowackich instytucji pozarządowych. W wyniku tego wystąpienia skład GR został rozszerzony o dodatkowych partnerów społeczno-gospodarczych, to jest: oddział Słowackiej Agencji Biznesu w Preszowie i stowarzyszenie obywatelskie Cyklokoalícia.

W pracach GR z głosem doradczym uczestniczył także reprezentant Komisji Europejskiej (KE). Opracowanie Programu, jego celów i strategii wsparł polsko-słowacki Wspólny Sekretariat Techniczny w Krakowie oraz eksperci zewnątrz. Eksperti byli również zaangażowani w wykonanie analizy społeczno-gospodarczej OW oraz przygotowanie oceny oddziaływania na środowisko projektu Programu.

Na etapie przygotowania analizy społeczno-gospodarczej odbyły się specjalistyczne warsztaty w celu przedstawienia stanu funkcjonowania OW oraz wypracowania rekomendacji do prac nad dokumentem programowym. Wzięli w nich udział eksperci z Polski i Słowacji. Byli to eksperci z Pogranicza z dorobkiem akademickim albo doświadczeniem praktycznym w dziedzinach objętych analizą (sfera społeczna, demograficzna, gospodarcza, dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze oraz turystyka, środowisko i ukształtowanie terenu, transport i komunikacja).

Swój głos w odniesieniu do tematów, którymi powinien zająć się Program w latach 2021-2027 wyrazili także potencjalni wnioskodawcy. Po raz pierwszy wypowiedzieli się w ankiecie do nich skierowanej w maju 2019 r. Pytania ankietowe dotyczyły wskazania m.in.: obszarów tematycznych przyszłej współpracy, typów przedsięwzięć, potencjału OW jaki powinien być wykorzystany we współpracy transgranicznej, przykładów strategicznych projektów. W opinii respondentów bogactwem Pogranicza jest jego szeroko rozumiane dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe, które daje duże możliwości do jego rozwoju pod względem turystycznym. Aby w pełni korzystać z tego bogactwa należy poprawiać jakość infrastruktury drogowej i dbać o środowisko. Dlatego większość ankietowanych opowiedziała się za kontynuacją współpracy w obszarach tematycznych

dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe (głównie turystyka i promocja) oraz infrastruktura drogowa. Respondenci wskazali także, że chcą mieć dowolność w zakresie tworzenia projektów w aspekcie ich typu (miękkie, infrastrukturalne, łączone) oraz rodzaju przedmiotowego (szlaki, zabytki, szkolenia, wydarzenia itd.). Zintegrowana promocja marek i produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo Pogranicza i łączące je góry mogłaby być projektem strategicznym lub sieciowym w Programie 2021-2027.

W trakcie prac nad analizą społeczno-gospodarczą OW, przeprowadzono także badanie ilościowe (czerwiec 2020 r.). Potencjalni wnioskodawcy byli poproszeni o wskazanie najważniejszych i najpotrzebniejszych z ich punktu widzenia tematów, które mogłyby być dofinansowane ze środków Programu. W badaniu udział wzięły: jednostki samorządu terytorialnego (wyższe jednostki terytorialne, województwa, powiaty, gminy), jednostki podległe samorządom, mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, organizacje pozarządowe oraz instytucje oświaty i szkoły wyższe. Potencjalni wnioskodawcy wskazali jako priorytetowe następujące rodzaje działań:

- ochronę przyrody i różnorodności biologicznej, zieloną infrastrukturę,
- rozwój działalności MŚP i jej umiędzynarodowienie,
- dostosowanie do zmian klimatu oraz ochronę przed zagrożeniami związanymi z klimatem oraz zarządzanie ryzykiem w tym zakresie,
- ochronę, rozwój i promocję walorów turystycznych i powiązanych usług turystycznych.

Podobny zakres miało kolejne, trzecie badanie ankietowe, w którym udział wzięli potencjalni wnioskodawcy. Badanie zostało przeprowadzone na przełomie 2020 i 2021 roku. Dotyczyło ono wpływu pandemii na możliwość i chęć składania projektów oraz ich tematykę. Pomimo niewątpliwych społeczno-gospodarczych skutków pandemii, badanie nie wykazało braku zainteresowania udziałem w Programie. Aż 81% respondentów potwierdziło, że planują ubiegać się o środki Programu. Ponad połowa respondentów stwierdziła, że poza działaniami dotychczas realizowanymi przez program Polska-Słowacja nie widzą konieczności realizacji nowych, dodatkowych działań będących odpowiedzią na skutki pandemii. Jako najbardziej wskazane podali działania skierowane na rozwój gospodarczy terenów przygranicznych i zapobiegające bezrobociu, w tym: rozwój turystyki, powstawanie nowych miejsc noclegowych, inwestycje wspierające rozwój przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy.

Potencjalni wnioskodawcy byli zaproszeni także do udziału w konsultacjach społecznych projektu Programu.

Tutaj - kiedy faktycznie one się odbędą - znajdzie się informacja o konsultacjach społecznych [elektroniczne zbieranie uwag, spotkanie na Pograniczu itd.]

Zaangażowanie partnerów w okresie wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu

Zgodnie z art. 6 rozporządzenia ogólnego udział partnerów spoza administracji publicznej zagwarantowany został w składzie KM Programu. Jego członkami będą polscy i słowaccy partnerzy, którzy współtworzyli Program w ramach GR. Wszyscy członkowie KM, w tym reprezentanci organizacji z sektora pozarządowego, będą mieli prawo głosu we wszystkich sprawach dotyczących Programu. Partnerzy z sektora pozarządowego otrzymają wsparcie na rzecz wzmocnienia swojej zdolności instytucjonalnej w postaci m.in. warsztatów, sesji szkoleniowych i innych form wymiany doświadczeń.

Zadania KM wynikają bezpośrednio z wymagań unijnych. Ich szeroki zakres oraz prawo głosu w podejmowaniu decyzji przez KM zapewnia partnerom spoza administracji publicznej realny wpływ na proces wdrażania, monitorowania i ewaluacji Programu. Partnerzy mają głos m.in. w sprawie procedur obowiązujących w Programie, uczestniczą w wyborze projektów, śledzą i oceniają postępy we wdrażaniu programu.

5. Podejście do informowania o programie Interreg i jego widoczności (cele, grupy docelowe, kanały komunikacyjne, w tym wykorzystanie mediów społecznościowych, w stosownych przypadkach, planowany budżet i stosowne wskaźniki monitorowania i ewaluacji)

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. h

Rozdział określa sposób prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych w Programie realizowanym w latach 2021–2027 przez Polskę i Słowację.

Cele komunikacji

Główny cel:

Wsparcie realizacji celów Programu w latach 2021-2027 będzie zapewnione poprzez prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych nt. korzystnych zmian na polsko-słowackim Pograniczu, które zachodzą dzięki efektywnemu wykorzystaniu środków w Programie.

Program i jego beneficjenci będą prowadzić działania informacyjno-promocyjne zgodnie z celami komunikacji polityki spójności. Będą angażować się także we wspólne działania komunikacyjne organizowane na poziomie krajowym oraz UE.

Cele szczegółowe:

- informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach dofinansowania transgranicznych projektów i zachęcanie ich do pozyskiwania środków,
- wspieranie beneficjentów w realizacji projektów na każdym etapie wdrażania, w tym w prowadzeniu działań informacyjno-promocyjnych,
- promowanie w społeczeństwie efektów Programu,
- wzmocnienie świadomości ogółu społeczeństwa o pozytywnym wpływie projektów na najbliższe otoczenie i wartości dodanej Funduszy Europejskich.

Grupy docelowe

- potencjalni beneficjenci Programu,
- beneficjenci,

- ogół społeczeństwa.

Kanały komunikacji

Program będzie korzystał z kanałów komunikacji, m.in.:

- strona internetowa Programu oraz instytucji zaangażowanych w realizację Programu i funduszy unijnych,
- media społecznościowe,
- media tradycyjne (lokalne i regionalne),
- wydarzenia informacyjno-promocyjne,
- publikacje (w tym publikacje on-line) i inne materiały promocyjne,
- Regionalne Punkty Kontaktowe, punkty informacyjne o Funduszach Europejskich, sieć EuropeDirect.

Ważną rolę w komunikacji dotyczącej Programu będą pełniły media społecznościowe, które:

- zwiększają liczbę osób obserwujących aktywności w Programie,
- inicjują oraz rozwijają interakcje z użytkownikami,
- wpływają na rozszerzenie zasięgu postów.

W komunikacji skierowanej do beneficjentów i potencjalnych beneficjentów, będą m.in. wykorzystywane:

- szkolenia i warsztaty,
- konsultacje bezpośrednie i konsultacje on-line,
- aplikacje internetowe (system teleinformatyczny do przygotowania wniosków o dofinansowanie i rozliczania projektów, platforma do komunikacji on-line).

W działaniach informacyjno-promocyjnych Programu będzie wykorzystywany potencjał komunikacyjny beneficjentów poprzez:

- budowanie i utrzymanie relacji z nimi,
- angażowanie ich w rolę ambasadorów Programu i marki Interreg,

- włączanie w różne inicjatywy organizowane i wspierane przez instytucje realizujące Program.

Wskaźniki

Działania informacyjno-promocyjne będą prowadzone zgodnie ze strategią komunikacji Programu. Stopień realizacji założonych celów szczegółowych oraz skuteczność działań informacyjno-promocyjnych będą oceniane w ramach ewaluacji Programu. Wskaźniki rezultatu zmierzają osiągnięcie celów szczegółowych komunikacji Programu.

Poniżej znajduje się tabela z oczekiwanymi rezultatami i wskaźnikami, które szczegółowo zostaną opisane w strategii komunikacji Programu.

Oczekiwane rezultaty	Wskaźnik produktu
Zainteresowanie potencjalnych wnioskodawców realizacją projektów transgranicznych	<ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników szkoleń dla potencjalnych beneficjentów, • liczba konsultacji udzielonych potencjalnym beneficjentom, • liczba użytkowników, którzy ze strony internetowej Programu uzyskali informacje dotyczące naboru, • liczba użytkowników, którzy przeczytali posty dotyczące naboru (zasięg w mediach społecznościowych), • procentowy stosunek liczby wniosków o dofinansowanie, które pozytywnie przeszły proces oceny do całkowitej liczby złożonych wniosków o dofinansowanie w czasie naboru.
Wzrost efektywności w promocji Programu dzięki beneficjentom	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wydarzeń wspierających promocję Programu organizowanych przez

	beneficjentów, <ul style="list-style-type: none"> • liczba uczestników wydarzeń zorganizowanych przez beneficjentów.
Wzrost świadomości społecznej na temat korzyści wynikających z wdrażania Programu	<ul style="list-style-type: none"> • liczba użytkowników, którzy przeczytali posty dotyczące Programu i projektów (zasięgi w mediach społecznościowych), • liczba odwiedzin strony internetowej Programu oraz instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu i funduszy unijnych, • liczba uczestników wydarzeń informacyjno-promocyjnych.

Budżet

Szacunkowy budżet na realizację działań informacyjno-promocyjnych zaplanowanych w strategii komunikacji wynosi około 0,25% - 1% budżetu Programu. Kwoty przeznaczone na poszczególne działania komunikacyjne będą podawane w rocznych planach działań informacyjno-promocyjnych.

W oparciu o doświadczenia z wdrażania strategii w poprzednich edycjach Programu, znaczna część środków będzie przeznaczona na komunikację skierowaną do ogółu społeczeństwa. Po zatwierdzeniu Programu zostanie przygotowana strona internetowa - główny kanał komunikacji Programu. Kolejne działania będą dotyczyły promocji Programu wśród potencjalnych beneficjentów i przeszkoleniu ich w celu przygotowania do skutecznego aplikowania o środki Programu.

6. Wskazanie wsparcia dla projektów o małej skali, w tym małych projektów w ramach funduszy małych projektów

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3 lit. i), art. 24

Część alokacji Programu skierowana będzie na realizację projektów o małej skali w ramach FMP (art. 25 Interreg). FMP realizowane będą w dwóch priorytetach – 3. Twórcze i atrakcyjne turystycznie Pogranicze (cel szczegółowy 4.6 - zwiększenie roli kultury i turystyki w rozwoju gospodarczym, społecznym włączeniu oraz innowacjach społecznych) oraz 4. Współpraca instytucji i mieszkańców Pogranicza (cel szczegółowy 6.3 - budowanie wzajemnego zaufania, w szczególności w ramach działań people-to-people).

Małe projekty umożliwią włączenie do współpracy polsko-słowackiej szerokiej reprezentacji lokalnych społeczności obszaru pogranicza i wspieranie inicjatyw społeczeństwa obywatelskiego. FMP będą wspierały, m.in. działania z zakresu poznawania i kultywowania tradycji, budowania wzajemnego zaufania, podnoszenia kwalifikacji zawodowych i rozwijania kompetencji potrzebnych na transgranicznym rynku pracy, edukacji ekologicznej. W obszarze turystyki w ramach małych projektów możliwa będzie realizacja niewielkiej infrastruktury, powiązanej z działaniami „miękkimi”.

FMP będą w Programie zarządzane przez podmioty mające duże doświadczenie we współpracy transgranicznej. W grupie potencjalnych beneficjentów FMP znajdują się euroregiony: Beskidy, Karpacki i Tatry, kraje samorządowe – żyliński i preszowski oraz EUWT – TRITIA i TATRY.

7. Przepisy wykonawcze

7.1. Instytucje Programu

Podstawa prawna: art. 17 ust. 6 lit. a)

Tabela 9

Instytucja Programu	Nazwa instytucji	Imię i nazwisko osoby do kontaktów	E-mail
Instytucja Zarządzająca	Minister właściwy ds. Rozwoju Regionalnego (Rzeczpospolita Polska)	Rafał Baliński Dyrektor Departamentu Współpracy Terytorialnej	sekretariatDWT@mfipr.gov.pl
Instytucja Krajowa (w odniesieniu do programów z udziałem państw trzecich lub krajów partnerskich, w zależności od przypadku)	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy
Instytucja Audytowa	Szef Krajowej Administracji Skarbowej Ministerstwo Finansów (Rzeczpospolita)	Dominik Zalewski Dyrektor Departamentu Audytu Środków Publicznych w Ministerstwie Finansów	sekretariat.das@mf.gov.pl

Instytucja Programu	Nazwa instytucji	Imię i nazwisko osoby do kontaktów	E-mail
	Polska)		
Przedstawiciele Grupy Audytorów	Ministerstwo Finansów Republiki Słowackiej	Alena Vidová Kierownik Wydziału Pozostałych Porgramów, Departament Audytu Rządowego Funduszy Międzynarodowych	info@mfsr.sk
Podmiot, na rzecz którego Komisja ma dokonywać płatności	Minister właściwy ds. Rozwoju Regionalnego (Rzeczpospolita Polska)	Rafał Baliński Dyrektor Departamentu Współpracy Terytorialnej	sekretariatDWT@mfi.gov.pl

7.2. Procedura utworzenia Wspólnego Sekretariatu

Procedura prawna: art. 17 ust. 6 lit. b)

Wspólny Sekretariat (WS) będzie miał siedzibę w Krakowie. Środki finansowe na pokrycie kosztów jego funkcjonowania będą pochodziły z pomocy technicznej Programu. W celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań szczególnie istotne będzie zapewnienie zatrudnienia pracowników pochodzących z Polski i Słowacji.

Szczegółowe zadania WS będą określone w porozumieniu zawartym przez IZ z Centrum Projektów Europejskich (CPE). CPE jest państwową jednostką budżetową podległą ministrowi odpowiedzialnemu za rozwój regionalny. Została utworzona w 2008 r.; jej głównym celem jest podniesienie efektywności wykorzystania środków europejskich. WS działa w jej strukturze organizacyjnej.

Do najważniejszych zadań WS będzie należało:

- prowadzenie naborów wniosków o dofinansowanie (z wyłączeniem mikroprojektów),
- udzielanie wsparcia KM oraz grupom roboczym powołanym w ramach Programu,
- wspieranie IZ w działaniach związanych z wdrażaniem Programu,
- prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych we współpracy z Regionalnymi Punktami Kontaktowymi (RPK),
- wspieranie partnerów wiodących oraz partnerów podczas realizacji projektów,
- prowadzenie monitoringu finansowego i rzeczowego Programu i projektów,
- identyfikowanie, analiza i ocena ryzyk związanych z realizacją Programu.

Z WS będą współpracowały RPK zlokalizowane w Urzędach Marszałkowskich w Polsce (dla województw śląskiego, małopolskiego i podkarpackiego) oraz w Wyższych Jednostkach Terytorialnych na Słowacji (dla krajów preszowskiego i żylińskiego).

Zadaniem RPK będzie wspieranie WS w zakresie działań informacyjno-promocyjnych. RPK będą prowadziły m.in. doradztwo dla wnioskodawców oraz zajmą się promocją Programu.

7.3. Podział odpowiedzialności pomiędzy uczestniczącymi państwami członkowskimi oraz, w stosownych przypadkach, państwami trzecimi lub krajami partnerskimi oraz KTZ w przypadku korekt finansowych dokonywanych przez instytucję zarządzającą lub Komisję

Podstawa prawna: art. 17 ust. 6 lit. c)

Nieprawidłowości zidentyfikowane w jednym państwie

Jeśli nieprawidłowość wystąpi w jednym państwie członkowskim, odpowiedzialność finansowa powinna dotyczyć tylko tego państwa członkowskiego. W szczególności dotyczy to takich nieprawidłowości jak wadliwy system (np. kontroli) lub przekroczenie dopuszczalnego poziomu błędów na terytorium państwa członkowskiego.

Nieprawidłowości zidentyfikowane w więcej niż jednym państwie

W przypadku zidentyfikowania nieprawidłowości w więcej niż jednym państwie członkowskim, odpowiedzialność finansowa zostanie podzielona z uwzględnieniem wpływu poszczególnych czynników na wysokość korekty.

Jeśli trudno będzie określić wagę poszczególnych czynników, które doprowadziły do ustalenia korekty i tym samym nie można precyzyjnie podzielić odpowiedzialności finansowej między państwami członkowskimi, odpowiedzialność finansowa będzie dzielona pomiędzy państwa członkowskie proporcjonalnie do kwoty EFRR wypłaconej beneficjentom w każdym państwie członkowskim w danym okresie podlegającym audytowi/kontroli, np. w roku obrachunkowym.

Nieprawidłowości jako skutek decyzji państw członkowskich

Jeśli nieprawidłowości będą rezultatem decyzji podejmowanych wspólnie przez państwa członkowskie (w tym jeżeli cele Programu nie zostaną osiągnięte) odpowiedzialność finansowa spowoduje zmniejszenie budżetu Programu.

Jeśli redukcja budżetu Programu nie będzie możliwa, odpowiedzialność finansowa będzie dzielona pomiędzy państwa członkowskie. Sposób jej obliczenia będzie proporcjonalny do kwoty EFRR wypłaconej beneficjentom w każdym państwie członkowskim w okresie podlegającym audytowi/kontroli.

Nieprawidłowości jako skutek decyzji instytucji zaangażowanych w realizację Programu

Jeśli nieprawidłowości wynikają z działań i decyzji podjętych przez IZ i/lub WS, odpowiedzialność będzie ponosić państwo członkowskie, w którym mają swoją siedzibę IZ i WS.

Inne sytuacje

IZ i Instytucja Krajowa (IK) mają obowiązek przypisania danego przypadku nieprawidłowości do jednej z opisanych powyżej kategorii. W przypadkach nieopisanych powyżej, metodologia podziału odpowiedzialności będzie uzależniona od wspólnej decyzji IZ i IK.

8. Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Podstawa prawna: art. 94 i 95 rozporządzenia (UE) 2021/1060 (rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów)

Tabela 10

Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Planowane stosowanie art. 94 i 95	TAK	NIE
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe i stawki ryczałtowe w ramach priorytetu zgodnie z art. 94 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 1)	☐	☒
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o finansowanie niepowiązane z kosztami zgodnie z art. 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 2)	☐	☐

**Mapa 1. Obszar Wsparcia programu współpracy transgranicznej Interreg
Polska-Słowacja 2021-2027**

Źródło: <https://pl.plsk.eu/o-programie#tabs-2>, <https://www.gddkia.gov.pl>, <http://ndsas.sk/>

Aneks 1

Wkład Unii w oparciu o stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe i stawki ryczałtowe

Wzór formularza na potrzeby przekazywania danych do przeanalizowania przez Komisję (art. 94 rozporządzenia (UE) 2021/1060 w sprawie wspólnych przepisów)

Data złożenia propozycji	

Niniejszy aneks nie jest wymagany w przypadku stosowania uproszczonych metod rozliczania kosztów na poziomie Unii ustanowionych w akcie delegowanym, o którym mowa w art. 94 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

A. Podsumowanie głównych elementów

Priorytet	Fundusz	Cel szczegółowy	Szacunkowy udział całkowitej alokacji finansowej w ramach priorytetu, do którego stosowane będą uproszczone metody rozliczania kosztów, w %	Rodzaj(-e) operacji objętej (-ych) finansowaniem		Wskaźnik uruchamiający refundację kosztów		Jednostka miary wskaźnika uruchamiającego refundację kosztów	Rodzaj uproszczonej formy kosztów (standardowe stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe lub stawki ryczałtowe)	Kwota (w EUR) lub wartość procentowa (w przypadku stawek ryczałtowych) uproszczonej metody rozliczania kosztów
				Kod ⁽¹⁾	Opis	Kod ⁽²⁾	Opis			
<p>⁽¹⁾ Oznacza kod dla wymiaru „Zakres interwencji” w tabeli 1 załącznika 1 do rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów</p> <p>⁽²⁾ Oznacza kod wspólnego wskaźnika, o ile ma zastosowanie.</p>										

B. Szczegółowe informacje w podziale na rodzaj operacji (należy wypełnić dla każdego rodzaju operacji)

Czy instytucja zarządzająca otrzymała wsparcie od firmy zewnętrznej w celu określenia poniższych kosztów uproszczonych?

Jeśli tak, proszę podać nazwę firmy zewnętrznej:

1.1 Opis rodzaju operacji, w tym harmonogram wdrażania ⁽¹⁾	
1.2 Cel szczegółowy	
1.3 Wskaźnik uruchamiający refundację kosztów ⁽²⁾	
1.4 Jednostka miary wskaźnika uruchamiającego refundację kosztów	
1.5 Standardowe stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe lub stawki ryczałtowe	
1.6 Kwota w przeliczeniu na jednostkę pomiaru lub wartość procentowa (dla stawek ryczałtowych) uproszczonej metody rozliczania kosztów	
1.7 Kategorie kosztów objęte stawkami jednostkowymi, kwotami ryczałtowymi lub stawkami ryczałtowymi	
1.8 Czy wymienione kategorie kosztów pokrywają wszystkie wydatki kwalifikowalne w ramach danej operacji? (Tak/Nie)	
1.9 Metoda korekty ⁽³⁾	
11.10 Weryfikacja osiągnięcia jednostek — należy opisać, jaki(e) dokument(y)/system będzie(-ą) wykorzystany(-e) w celu sprawdzenia, czy osiągnięto dostarczone jednostki — należy opisać, co będzie sprawdzane w trakcie weryfikacji zarządczych i przez kogo	

— należy opisać, jakie rozwiązania zostaną przyjęte w celu gromadzenia i przechowywania stosownych danych/dokumentów	
1.11 Możliwe niepożądane zachęty, środki łagodzące ⁽⁴⁾ oraz szacowany poziom ryzyka (wysoki/średni/niski)	
1.12 Łączna kwota (krajowa i unijna) oczekiwanej na tej podstawie refundacji od Komisji	
<p>(¹) Przewidywana data rozpoczęcia wyboru operacji i przewidywana data ich ukończenia (zob. art. 63 ust. 5 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów).</p> <p>(²) W przypadku operacji, w ramach których stosowanych jest kilka uproszczonych metod rozliczania kosztów, obejmujących różne kategorie kosztów, różne projekty lub kolejne etapy operacji, pola 1.3–1.11 należy wypełnić dla każdego wskaźnika uruchamiającego refundację kosztów.</p> <p>(³) W stosownych przypadkach należy wskazać częstotliwość i termin korekty oraz wyraźne odniesienie do konkretnego wskaźnika (w tym, w stosownych przypadkach, link do strony internetowej, na której opublikowano ten wskaźnik).</p> <p>(⁴) Czy istnieją jakiegokolwiek potencjalne negatywne skutki dla jakości wspieranych operacji, a jeśli tak, to jakie środki (np. zapewnienie jakości) zostaną podjęte w celu ograniczenia tego ryzyka?</p>	

C. Obliczanie standardowych stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych lub stawek ryczałtowych

1. Źródło danych wykorzystanych do obliczenia standardowych stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych lub stawek ryczałtowych (kto przygotował, zgromadził i zapisał dane; miejsce przechowywania danych; daty graniczne; walidacja itd.):

2. Proszę określić, dlaczego proponowana metoda i obliczenia na podstawie art. 94 ust. 2 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów są właściwe dla danego rodzaju operacji:

3. Proszę określić sposób dokonania obliczeń, w tym w szczególności założenia przyjęte w odniesieniu do jakości lub ilości danych. W stosownych przypadkach należy zastosować dane statystyczne i poziomy odniesienia oraz przedstawić je – na wniosek – w formacie pozwalającym na wykorzystanie przez Komisję:

4. Należy wyjaśnić, w jaki sposób zapewniono, by jedynie wydatki kwalifikowalne były uwzględniane przy obliczaniu standardowych stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych lub stawek ryczałtowych:

5. Ocena przez instytucję(-e) audytową(-e) metody obliczania i kwot oraz rozwiązań mających zapewnić weryfikację danych, ich jakość, sposób zbierania i przechowywania:

Aneks 2

Wkład Unii w oparciu o finansowanie niepowiązane z kosztami

Wzór formularza na potrzeby przekazywania danych do przeanalizowania przez Komisję (art. 95 rozporządzenia (UE) 2021/1060 w sprawie wspólnych przepisów)

Data złożenia propozycji	

Niniejszy aneks nie jest wymagany w przypadku stosowania kwot finansowania niepowiązanego z kosztami na poziomie Unii ustanowionych w akcie delegowanym, o którym mowa w art. 95 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

A. Podsumowanie głównych elementów

Priorytet	Fundusz	Cel szczegółowy	Kwota objęta finansowaniem niepowiązanym z kosztami	Rodzaj(-e) operacji objętej (-ych) finansowaniem		Warunki, które należy spełnić / rezultaty, które należy osiągnąć, by uruchomić refundację przez Komisję	Wskaźnik		Jednostka miary warunków, które należy spełnić / rezultatów, które należy osiągnąć, uruchamiających refundację przez Komisję	Przewidywany rodzaj metody stosowanej do refundacji kosztów beneficjentowi lub beneficjentom
				Kod ⁽¹⁾	Opis		Kod ⁽²⁾	Opis		

(¹) Oznacza kod dla wymiaru „Zakres interwencji” w tabeli 1 załącznika I do rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz w załączniku IV do rozporządzenia w sprawie EFMRA.

(²) Oznacza kod wspólnego wskaźnika, o ile ma zastosowanie

B. Szczegółowe informacje w podziale na rodzaj operacji (należy wypełnić dla każdego rodzaju operacji)

1.1 Opis rodzaju operacji			
1.2 Cel szczegółowy			
1.3 Warunki, które należy spełnić lub rezultaty, które należy osiągnąć			
1.4 Termin przewidziany na spełnienie warunków lub osiągnięcie rezultatów			
1.5 Jednostka miary warunków, które należy spełnić / rezultatów, które należy osiągnąć, by uruchomić refundację przez Komisję			
1.6 Zakładane wyniki pośrednie (o ile mają zastosowanie) uruchamiające refundację kosztów przez Komisję wraz z harmonogramem refundacji	Wyniki pośrednie	Data	Wysokość stawki
1.7 Łączna kwota (w tym finansowanie unijne i krajowe)			
1.8 Metoda(-y) korekty			
1.9 Weryfikacja osiągnięcia rezultatu lub spełnienia warunku (oraz, w stosownych przypadkach, zakładanych wyników pośrednich) — należy wskazać, jaki(e) dokument(y)/system będzie(-ą) wykorzystany(-e) w celu sprawdzenia, czy osiągnięto rezultat lub spełniono warunek (oraz, w stosownych przypadkach, zakładane wyniki pośrednie) — należy opisać, w jaki sposób będą przeprowadzane weryfikacje zarządcze (w tym na miejscu) i przez kogo — należy opisać, jakie rozwiązania zostaną przyjęte w celu gromadzenia i przechowywania stosownych danych/dokumentów			
1.10 Wykorzystanie dotacji w formie finansowania niepowiązanego z kosztami / Czy dotacja udzielona beneficjentom przez państwo członkowskie ma formę finansowania niepowiązanego z kosztami?			

[T/N]	
1.11 Rozwiązania służące zapewnieniu ścieżki audytu Proszę wymienić instytucję lub instytucje odpowiedzialne za te rozwiązania.	

Aneks 3

Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym, wraz z harmonogramem – art. 17 ust. 3)

Pole tekstowe